

CUVINTE DUHOVNEȘTI

SĂ NE ÎNTREBĂM!

Am văzut și am auzit pe mulți vorbind frumos despre dragoste. Cu multă știință. Când am încercat însă să aleg din viața lor fapta dragostei, cu greu am găsit-o. Am văzut oameni vorbind cu convingere despre iertare, dar pe aceiași oameni i-am văzut incapabili de cea mai mică iertare. Dacă le aținge cineva orgoliul, se simt îndreptății să urască și să pedepsească de șaptezeci de ori cite șapte. În timpul acesta n-au însă nici o jenă de a vorbi chiar în prezența celor pe care nu-i iartă, despre dorința de a ierta. Să fie deajuns afiți? Să se mintuiească unii ca aceștia doar prin propovăduirea iertării, chiar dacă ei sînt cei dinții care nu-și dau crezare, și nu iau aminte în viața lor la ceea ce știu că ar trebui să facă? Li va judeca Dumnezeu, așa cum ne va judeca pe toți, dar prea se asemănă unii ca aceștia cu cei care macină grîu străin și ei pot muri de foame. Le folosește, de bună seamă, faptul că măcar propovăduiesc iertarea dacă n-o practică, dar pentru ei înșiși rămîn doar cu ceea ce rămîne pe piatra morarului, după ce i-a dat celui ce a adus grîul, toată făina.

Sîntem întotdeauna tentați să ne cerem dreptatea și, în numele ei, să pedepsim. Pe alții îi sfătuiam să ierte. Pentru alții măsura iertării ne pare normală, creștină, și fapta iertării ne pare generoasă. Ar trebui să fie tot așa și pentru noi. Dar noi mergem pînă în pinzele albe cu dreptatea în mînă, și cerem să fim răzbuțai, mereu cu sentimentul că așa se cade, că nu se face decît dreptate, deci că nu cădem în păcat. Și totuși, a nu ierta e cădere în păcat. Tu, cel cu dreptatea, cazi în păcat cînd nu ierți. Rămîne cu păcatul și cel care ți-a greșit, care ți-a făcut nedreptatea, dar iată că și tu poți cădea la nivelul lui, dacă nu-l ierți.

Iertarea lucrează mai întîi în cel care iertă. Îi ajută să fie mai bun. Lasă judecata în seama lui Dumnezeu. Ba, uneori, se roagă chiar lui Dumnezeu ca să-i ierte și El pe cei care i-au făcut rău. Oare n-a făcut așa Mîntuitorul? Dar iertarea lucrează și în cel iertat. Precum focul cu foc nu se stinge, dar apa îl stinge, tot așa și apa iertării stinge focul răutății celui ce ți-a greșit. De cele mai multe ori iertarea moaie inima celui iertat, o aduce la smerenie. Iertarea îl copleştește, mai ales cînd se aștepta la pedeapsă. Iertarea poate mai mult decît pedeapsa. Poate îndrepta mai cu temei. Dar care e secretul acestei puteri? Caci există un secret. Iertarea nu este un act pur juridic, o grăriere formală precum sint actele de grațiere ale deținătorilor.

Iertarea creștină e un act de inimă, de suflet. Un act al dragostei. Acesta este secretul. Cel care iertă, iubește. Iar iubirea e un act de comuniune, de apropiere. E ca un balsam pe care îl torni peste

sufletul celui alt. Așadar nu e un act pur formal, o atitudine rece, doar a minții. E căldură a inimii care vorbește inimii celui alt. Așa înțelegem iertarea — și așa trebuie înțeleasă — ea e o revărsare de har, de bunăvoință, de iubire. Așa ea lucrează schimbarea inimilor. Și a celui ce iertă, și a celui iertat. Amîndoi beneficiază de darurile iubirii. Cel ce dă, cel ce iertă e de fapt primul beneficiar. De aceea spune Mîntuitorul că e mai fericit cel ce dă (Faptele Ap. XX, 35).

Părinții duhovnicești din toate timpurile nu numai că au propovăduit iertarea, după modelul Mîntuitorului, dar au încercat s-o și pună în practică și de la mulți dintre ei ne-au rămas exemple despre astfel de fapte. Unele de speranță mărunță, altele mari dar în materie de iertare toate sînt mari, pentru că descoperă inimii mari. Întotdeauna, între dreptate și iertare, ei au ales iertarea. Între lege și iubire, ei au ales iubirea. Exemplele mici să fie pentru noi fapte mari și, din sensul lor să învățăm să dăm sens duhovnicesc tuturor faptelor vieții noastre, aplicînd modelul faptelor lor.

Se spune că bătrîni dintr-o chinovie s-au dus la Avva Pimen și l-au întrebat: „După părerea ta, cînd vedem că un frate ațipește în timpul slujbelor — probabil a celor de noapte — trebuie oare să-l trezim de îndată?”. Avva Pimen le-a răspuns: „Eu, cînd văd că un frate a ațipit, îi pun capul pe genunchii mei și îl ajut să se odihnească!”.

Într-unul din vechile Paterice se povestește că un Bătrîn al unui ucenic mai tînăr, văzîndu-l că face un lucru ce nu se cădea să facă, i-a zis poruncindu-i: „Nu face asta”. Ucenicul nu l-a ascultat. Ba chiar s-a supărat. Văzînd aceasta, Bătrînul l-a lăsat la judecata lui. Ucenicul încuie cu un lacăt chilia unde păstrau piinea și, făcîndu-și treabă pe afară, îl lăsa nemincat pe Bătrîn trei zile. Bătrînul nu-i zise nimic. Nu-l întrebă de ce face aceasta, nu-i ceru scoteala. Un călugăr vecin văzînd cele ce se petreceau, îi aduse Bătrînului ceva de mincare și i-o dădu pe furis, pe geam, întrebîndu-l: „De ce se poartă fratele astfel?”. Fără minie, cu iubire, Bătrînul îi răspunde: „Cînd va voi, va veni”.

Auzînd fratele acesta, se rușină și minia și supărarea lui împotriva Bătrînului care îl certase mai înainte, se topi dintr-odată. Se întoarse la Bătrîn și, căzînd în genunchii îi ceru cu lacrimi iertare. Bunătatea făcuse minunea transformării lui, mai repede și mai sigur decît porunca dinainte.

Mici exemple de fapte mari. Cit sînt de mari, putem afla numai într-un singur fel: să ne întrebăm, ce-am fi făcut noi în locul acestor doi Bătrîni? Să ne întrebăm!

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

„Deprinde pe fînăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă!”

(Pilde 22, 6)

Socotim că una dintre acțiunile cele mai dăunătoare pentru însăși societate, cu urmări destrăbănate incalculabile pe o lungă perioadă de timp, ale orînduirii din ultimele decenii, a fost de bună seamă educația atee care s-a dat tinerilor noștri atîta amar de ani, în școală, prin presă și prin atîtea alte canale. Cei ce eram tineri prin anii '50 ne amintim cu aceeași durere cu care auzeam atunci îndemnul stăpînirii care-și puneau temelile în acei ani: Mînași și beți, aici este totul; Raiul și iadul povești, am murit, s-a terminat cu noi; Nu ascultați de părinți, sînt demodați, retrograzi; Nu există Dumnezeu, știința este totul, semnele așadar, unei ideologii cum nu se poate mai îngustă, mioapă, anti-umană.

Nu uit cînd, prin vara lui '51 sau '52, trecînd pe la o stîină din Carpații de curbură, ciobanii îmi spun că cutare, nu interesează numele, din satul nostru, student, le-a spus că nu există Dumnezeu. „Este nebun”, exact ca în Psalmul 13, 1, a fost părerea cînvărilor la o asemenea afirmație. Tot pe atunci, un vecin de-al nostru, nenea Dinică, căci mai trăiește apropiînd sută de ani, nedumerit mă întrebă, cum este cu știința asta, care parcă este pusă în locul lui Dumnezeu, atotștiutoare, putînd să ne asigure tot ce ne trebuie.

Cînd, în toamna lui '49, am intrat la Teologie, intelectualii cumînți, mi se păreau, aproape că mă compăttimeau, ca să nu spun mai mult, căci în mîntea unora, ca să nu spun multora, stăruia ideea că în 10—20 de ani este gata cu Biserica.

Mai tîrziu, după ce am plecat din sat și cînd reveneam din cînd în cînd, îmi întrebam nepoții dacă se duc la biserică. Nu o dată îmi răspundeau că le este frică de tov. director, care pune copiii în clasă să ridă de cei ce merg la biserică. Îngrozitor! Dumnezeu să nu-i pună la socoteală tov. director păcatul acesta.

Cîți părinți, cu oarecare frică de Dumnezeu, n-au fost puși în situația de a spune copiilor lor ca la școală să spună ca la școală, iar acasă ca acasă, copiii crescînd

mari în această nefericită duplicitate.

Nu-i de mirare deci că se ajunsesse la o catastrofală răsturnare de valori, să se spună păcatului virtute și virtuții păcat. Auzeam vorbindu-se de fete de liceu, fecioare, că le este rușine că sînt fecioare. Mai mult decît îngrozitor, înfiorător.

Deși în biserică s-a spus mereu altfel decît propovăduia stăpînirea, Dumnezeu și poruncile Sale fiind cu fiecă prilej făcute cunoscută oamenilor, totuși mulți tineri au făcut și continuă să facă, experiența dureroasă a fiului mai mic din parabola Mîntuitorului Iisus Hristos cu Fiul risipitor, drama acestuia de dinainte de reîntoarcerea sa la casa părintească.

Chiar de ne-am repeta, este deci necesar să ne-o spunem mereu, noi, slujitorii bisericești, școala, toți factorii educaționali, ca a sosit momentul să ajutăm tinerii noștri „să-și vină în fire”, pe cei ce se află sau sînt înclinăți spre căi greșite; să-i ajutăm să-și găsească făgașul, busola, drumul omeniei spre care tîndea cîndva educația la noi: în familie, în biserică, în școală, în armată, la locul de muncă, în comerț etc. Era la noi în sat un boltaș, în vremea copilăriei mele, care nu vindea copiiilor țigări sau băuturi alcoolice decît dacă copilul în cauză venea cu bileț de la părinți.

Cu toate că s-a dat cu tîrnă-copul la temelia ființei lui spirituale, poporul nostru însă, în esența lui, în tulpina lui nu și-a pierdut credința, nu și-a pierdut bunul simț. Să-l ajutăm deci ca omnia românească să redevină realitate în toate mlădițele acestui popor.

A sosit, așadar, momentul să ajutăm tinerii noștri să se deprînde „cu purtarea pe care trebuie s-o aibă”, cum ne îndeamnă Sf. Scriptură (Pilde 22, 6), să le amintim cu timp și fără timp adevărurile fundamentale propovădite de Biserica neamului de aproape două mii de ani și confirmate permanent de realitățile vieții, sub toate laturile sale.

Să le punem la inimă ceea ce Sf. Scriptură ne îndeamnă atît de lămurit: „Fiul meu..., mergi pe

calea oamenilor celor buni și păzește cărările celor drepti” (Pilde 2, 20); „Mila și adevărul să nu te părăsească; leagă-le împrejurul gîtului tău, scrie-le pe tăblița inimii tale” (Pilde 3, 3); „Spune înțelepciunii: „Tu ești sora mea” și numește priceperea prietena ta” (Pilde 7, 4); „Silește la învățătură inima ta și urechea ta la cuvintele iscusite” (Pilde 23, 12) și, mai ales, „adu-ți aminte de Ziditorul tău în zilele tinereții tale!” (Eccl. 12, 1), căci „Dumnezeu tău te învață cum învață omul pe fiul său” (Deut. 8, 5).

Să vorbim tinerilor despre bucuriile vieții spirituale, că peste plăcerile cărni sînt bucuriile trăite în Dumnezeu, despre frumusețea virtuții și urîtenia păcatului, să-i ajutăm ca conștiința morală a fiecărui să fie o realitate vie și lucrătoare în viața lor. Atunci vor fi mai tari în fața ispitelor celui rău.

Să le aducem aminte tinerilor noștri că dorințele și avîntul lor spre ideal, spre adevăr, spre dreptate, spre frumosul moral sub orice formă sînt intruchipate în chip deplin în Iisus Hristos-Mîntuitorul lumii, în sfinții Săi, care umplu întreaga istorie a Bisericii universale, ca și a Bisericii noastre românești, că idealul creștin nu numai că este neîntrecut și realizabil, dar el se așterne deplin pe sufletul omesc, care „în chip natural este creștin”, cum spunea un scriitor creștin din veacul doi, că Iisus-Domnul nostru ca Om a arătat dragoste deosebită tinerilor din vremea petrecerii Sale pe pămînt, că cele trei învieri din morți au fost săvîrșite asupra unor tineri, o fată și doi băieți.

Să le mai spunem tinerilor ca și unor părinți de altfel, că viața morală și disciplina, în muncă, în gîndire, în conduită generală sînt legi de căpetenie pentru orice progres și supraviețuire în istorie, lucru la care încă cei vechi țineau cu rigurozitate, sancțiunile fiind extrem de drastice pentru cei ce ieșeau din făgașul unei vieții urbane sănătoase, cum ne arată tot Sf. Scriptură, cînd zice: „De va avea cineva fecior rău și nesupus, care nu ascultă de

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

Porunca istoriei pentru creștinismul românesc de astăzi*

Există o știință a viitorologiei pe deplin constituită în zilele noastre. Dar chiar dacă nu ar fi aceasta și nici întrebările sau presimțirile colective din preajma împlinirii mileniiilor, întrebările asupra evoluției marilor instituții ale unei societăți tot trebuie să se pună.

Revoluția cuceririi libertății noastre, a adevărului social și a demnității naționale, se datorează unității harismatice a tuturor românilor de diferite vârste, tradiții etnice, culturale sau religioase.

Acum paradoxul pe care îl avem în față este următorul: am cucerit această unitate a vieții în istorie și o vom pierde pe aceea a credinței din Biserică? Oare nu există altă cale decît exemplul înșingratei Irlande și a războiului fratricid de decenji din Liban?

Se știe că Biserica în care se simțeau una toți românii — mai întotdeauna asupriți — ai celor trei provincii mai mari a suferit o defecțiune istorică prin dezbinarea unitată de la anul 1700. Cu responsabilitatea pe care trebuie să o avem față de destinul românesc și îndeosebi cu grija ca nici acum să nu fie sfîșiată cămașa dintr-o singură țesătură a unității Bisericii lui Hristos, recunoaștem astăzi că fenomenul istoric amintit a avut, în primul rînd, un scop politic: se urmărea anume eliminarea importanței calvinilor și obținerea unor privilegii în societatea epocii. Problema păstrării dreptei credințe a ardelenilor a fost escamotată, prin menționarea celor patru puncte doctrinare deosebite dintre Ortodoxie și Catholicism în ediția latină a actului de acceptare. În urmă documentul a fost dosit și el s-a găsit abia după aproape două veacuri.

Această ambiguitate în păstrarea credinței adevărate, al cărei simbol a rămas mitropolia lui Mihai Viteazul de la Alba Iulia,

* Mărturie Ortodoxă, Anul X, nr. 14, 1991 — Revista Comunității Ortodoxe Române din Olanda.

nu a fost elucidată nici astăzi de către adepții unității. În creștinism și sinceră comportare, a ceea ce ar trebui să se înglobeze în Biserica Romano-Catolică. Acolo le este locul prin identitatea credinței mărturisite, de restul majorității românilor legîndu-i doar ceva neesențial: forma ceremonialilor, barba la preoți, culoarea veșmintelor. În acest caz al limpezirii poziției lor eclesio-logice, ar dispărea impresia de manipulare, și s-ar respecta stipularea de la 1700: „Iar de nu me vor lăsa pre noi și pre rămășițele noastre într-această așezare (ortodoxă), pecețile și iscăliturile noastre care am dat să n-ai-bă nici o țarie”.

Contabilizîndu-se foloasele trecerii unor români la credința împăratului austriac, se amintesc unele elemente pe care nu știm să le numești avantaje sau de-a dreptul pierderi. Că la 1700 ardelenii s-ar fi întors la sursele încreștinării lor nu este adevărat decît în mică măsură. Este o evidență astăzi că semințele Evangheliei au fost aruncate în Scîția Mică de către Sfințul Apostol Andrei. A urmat o întreagă epocă, numită „străromână”, în care legăturile noastre bisericești se făceau cu Orientul, uneori cu Ierusalimul, și apoi cu Constantinopolul. Nici în cazul îndreptării către „Europa civilizată” nu este un ciștig, deoarece evenimentul ne-a prins ca moștenitori ai unuia dintre cele mai mari culturi a omenirii — aceea a Bizanțului. Sentimentul latin, poezat prin Școala ardeleană, era prezent de mai înainte în convingerea cronicarului moldovean că „de la Rim ne tragem”. Numai că el o spunea fără retorica neofitului. Unitate în fața vitregiilor istoriei au putut realiza românii și fără cedare sufletescă la asalturile venite din Apus. În acest sens ne stau mărturie cei o mie de ani de rezistență împotriva turcilor și, în vremea noastră, de o jumătate de veac de teroare totalitară respinsă cu succes.

Renașterea spiritualității românești, prin Școala ardeleană,

poartă cu sine un aspect livresc, filologic, care o situează mai degrabă în decursul veacului al XIX-lea. Stilurile variate și vîile ale Ortodoxiei o fac prezentă la noi și astăzi cu aspectul ei organic, nesilit.

Excluzîndu-se adîncirile și nuanțele teologice deosebitoare pe care poporul simplu nu le-a băgat în seamă, se poate afirma că și pînă la 1948 ardelenii au mărturisit o credință comună, cu excepția primatului papal. Aceasta însă lipsește din zestrea doctrinară a primului mileniu creștin. Adepții lui dintre români uită că afirmarea a produs trei schisme: aceea cu Răsăritul, aceea cu Protestantismul și aceea a Vechilor catolici. De astfel de tulburări nu au fost sotiții nici românii și nici grecii, rușii, sîrienii.

Unitatea bisericească a românilor nu trebuie, așadar, neglijată astăzi. Ea se întemeiază pe o tradiție de comuniune cu Ortodoxia de 1700 de ani și numai pe o perioadă de 250 de ani cu Catholicismul. Ar fi un mare păcat ca cei reunificați acum o jumătate de veac să fie din nou dezunificați cînd ei și bunurile lor s-au integrat în comuniunea cea mare a dreptei noastre credințe. Unii ierarhi ortodocși provin de la fostii uniți.

Pe lângă păstrarea unității, milenii următor cere de la creștinismul românesc aportul la casa spirituală comună europeană. Nu avem nevoie astăzi nici de „noul Bizanț”, nici de „mica Romă”. La ce bun, în zilele noastre interminabilul duel publicistic dintre „Unirea” și „Telegraful român”? Simțul român practic, nostalgia faptei se pot întregi în chip fericit cu primatul iubirii, cu importanța soborului, cu dogma Trupului tainic al lui Hristos. Să descoperim împreună epoca străromână și cele zece veacuri de unitate creștină universală. Atunci prozelitismul va deveni ecumenism real și sincer.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Dr. Gheorghe I Drăgulin

Teologul Ilie Cristea despre Eminescu

În zorii zilei de 15 iunie 1889, deci acum 102 ani, Mihai Eminescu trecea pe tărîmul veșniciei, moment care ne prilejuește o specială readucere în atenția noastră a celui mai mare poet național român.

A te pronunța asupra lui Eminescu la începuturile activității sale, atunci cînd i se publicase destul de puțin din operă și cînd opiniile asupra lui erau contradictorii sau fluente este egal cu a deschide drum în pămînt nou, ceea ce reclamă competență, curaj, intuiție și sensibilitate artistică, reclamă deschidere spirituală spre receptarea valorilor autentice.

Faima lui Eminescu își croia drum sigur, atît dincolo cît și dincoace de munți, cu puterea geniului care nu poate fi zăgăduit. În 1870, după numai două poezii publicate, Gr. Melior îi recunoștea geniul (în Secolul din 5 sept. 1870), iar în 1871, după trei poezii publicate, T. Maiorescu are curajul, intuiția și siguranța de a-l declara poet, „poet în toată puterea cuvîntului”, și a-l așeza imediat după „marele Alecsandri”, precizînd că „literatura poetică română va începe sec. al XX-lea sub auspiciile geniului lui, și forma limbei naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire pînă astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a veșmintului ougetării românești”.

În Transilvania, cel ce s-a încumetat mai întîi să-i analizeze opera și să se pronunțe „critic” asupra ei a fost canonicul de la Blaj Al. Grama (1850—1896) în cartea: Mihail Eminescu, studiu critic, Blasiu 1891.

Nu mai că, arătînd o totală necompetență și-o totală lipsă de simț artistic, îl numește nici mai mult nici mai puțin decît „piticul Eminescu”. Contestîndu-i talentul și geniul, Grama îl acuză pe Eminescu de „plagiat, de cadențe monstruoase, de descompunere, de blazare, de confuzie, de idei monștri”, îl socotea a fi „corupător și demoralizator al tineretului”, iar cultul lui îl declară „rușinos și periculos”. Dintre cei de breaslă (ca prot. Elie Dăianu în Eminescu la Blaj) s-au găsit și apărători ai canonicului blăjan, scuzîndu-l că n-a cunoscut din opera lui Eminescu decît ceea ce publicase T. Maiorescu în 1883, ca și cum n-ar fi fost de ajuns pentru cine ar fi avut urechi de auzit!

Cartea lui Al. Grama, caracterizată de cărturatul Antonie Plămădeală drept „monument de rea credință, de răstălmăcire și de ignoranță”, și-a primit la timp verdictul zdrobitor al marelui G. Călinescu, care zice: „Studiul din 1891 asupra lui Eminescu al anonimului de la Blaj (care e, de fapt Alex. Grama) un monument de ură și de prostie doctă. Eminescu n-a fost nici geniu, nici poet”. „Eminescu n-a fost nice geniu, nice cuprins de lumea ideală, ci un biet versificatoriu, tare de rînd, timpit pentru lumea aceasta prin natura sa, prin ocupațiunile și tendințele sale și prin aerul social și literar în care a trăit”. Cuprinsul poeziilor e „monstruos”, „un adevărat lupanar literar”, „buruiiană puturoasă”. Jugul lui Eminescu e rușinos „ne-au înjugat românii, care sînt carne din carnea noastră și sînge din sîngele nostru” (Ist. lit. rom. de la origine, Buc. 1982, p. 543).

Se mai poate comenta ceva?! „Să tacă, să înlemnești, să caști gura”, cum ar zice P. Maior? Cel mult se pot aminti versurile înseși ale lui Eminescu: „Rele-ori zice că sînt toate / Cite nu vor înțelege”. Și n-a înțeles nimic „cărturarul” de la Blaj! Se pare că „piticul Eminescu” a fost totuși prea înalt pentru canonicul amintit!

Tot dintre ardeleni, s-a ocupat de Eminescu, în perioada de început a afirmării artistice a poetului, atunci cînd lucrările de analiză lite-

(Continuare în pag. a 3-a)

Sever Buzan

Cateheză
despre jurămînt

I. Pregătirea apercceptivă

Auzim adesea spunîndu-se „jur pe Dumnezeu ca...” sau: „Așa să-mi ajute Dumnezeu precum spun adevărul”, sau: „Jur că voi împlini cutare promisiune sau făgăduință!”. Prin asemenea cuvinte se stabilesc relații de încredere între oameni, deoarece ele impun respectarea cuvîntului dat.

II. Anunțarea temei

Acesta este jurămîntul, la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. Tratarea

Jurămîntul este o practică religioasă datînd din cele mai vechi timpuri, cu adînci temeuri în învățătura descoperită de Dumnezeu.

Cartea Sfință amintește de jurămînt numai după caderea omului în păcat, prin minciuna și viclenia diavolului „părintele minciunii” (Ioan 8, 44), și „cel viclean”, care îl ispitește permanent pe om și nu odată acesta cade pradă ispitelor lui. Minciuna și viclenia duc însă la înșelăciune și la nedreptăți provocînd dezordine și neîncredere în viața oamenilor, ceea ce duce mai departe la învrăjbire și tulburare, alungînd armonia și pacea, care se impun a fi statornice pentru ca viața să-și poată avea mersul ei normal.

Pentru a evita această situație ce tulbură buna desfășurare a vieții, în lupta omului cu ispita și păcatul, Dumnezeu a introdus jurămîntul, legîndu-i astfel pe oameni de adevăr, de fidelitate față de cuvîntul dat și finerea unei făgăduințe. De aceea, Dumnezeu înșugă, atunci cînd a stabilit un legămînt veșnic cu Avraam și cu Moise, prin care le-a comunicat voia și poruncile, a depus toate

(Continuare în pag. a 5-a)

Preot prof. Sorin Cosma

„Transilvania are nevoie de noi toți, laolaltă,”

Din partea grupului de reflexie pentru înnoirea Bisericii*

Rezolvarea actualului conflict interbisericesc din România impune nu numai o delimitare a planurilor de abordare (teologic, juridic, istoric și politic), dar și o delimitare a sferelor. Timp de un an s-a crezut că e vorba de o dispută între Biserica Ortodoxă Română pe de-o parte și Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică) pe de alta. Că aceasta din urmă și-a pierdut autonomia prin Concordatul din 1929 e un fapt cunoscut, dar există încă impresia că ea se constituie și e tratată ca unitate distinctă, atât ca victimă a comunismului în 1948 cât și ca beneficiară a libertății în decembrie 1989. Acum însă e limpede că nu aceasta este situația.

Implicarea imediată și directă în conflict a romano-catolicilor din România lărgeste sfera acestuia și-i nuanțează evoluția. Că, în ultima vreme, Biserica Unită trece printr-un proces de „catolicizare” mai pronunțată, începând cu noua denumire și terminând cu unele rituri nesacramentale, e o problemă internă care-i privește pe frații greco-catolici înșiși; dar relațiile lor cu alte Biserici nu-i privește doar pe ei. În acest sens, recenta declarație a Arhiepiscopului romano-catolic de București e concludentă: „Noi, catolicii de ambele rituri din România — căci formăm o Unică Biserică Catolică...” Așadar, află disputa actuală și dialogul în perspectivă angajează nu trei, ci numai două corpuri bisericești din țara noastră.

Cu toate acestea, ar fi mare greșală să se creadă că e vorba numai de un conflict local. Varietatea lui aspecte (revendicări patrimoniale, ocupări de biserici, proteste, dezmințiri, inventive politice etc.) par simple diversivni cu ceea ce se pregătește la nivelul conducerii supreme a Bisericii Romano-Catolice. După părerea noastră, toate aceste fapte se cer privite și evaluate prin lumina unui Document de importanță extremă nu numai pentru ceea ce se petrece acum, sub ochii noștri, ci și pentru ceea ce ar urma să se petreacă într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat. Acest Document este cuvântarea din 23 martie 1991 ținută la Roma de către Papa Ioan Paul al II-lea în fața episcopilor greco-catolici din România „ad limina apostolorum” — cuvântare publicată în „L'Osservatore Romano” din 2 iunie 1991. Dacă acest document ar reflecta doar bucuria Sfântului Părinte de a-și întâlni frații întru episcopat și doar grija sa de a-i instrui pentru reorganizarea propriilor lor dioceze, totul ar fi normal, legitim, și nimeni nu ar avea dreptul să se amestece în problemele interne ale unei mari și puternice Biserici apostolice. Din păcate, lectura atentă a Documentului și desoțirea limbajului său specific reliefează câteva aspecte care privesc Ortodoxia în general și Biserica Ortodoxă Română în special.

1. În cazul dialogului teologic din ultimii zece ani, Biserica Romano-Catolică a subscris împreună cu ortodocșii la teza respingerii uniatismului ca metodă de căutare a unității bisericești universale. Aceasta însă se întâmpla la o vreme când nimeni nu mai credea în prăbușirea — cel puțin apropiată — a comunismului. Răsturnările est-europene din 1989 au schimbat brusc condiția istorică, ceea ce a determinat Biserica Romei să revină asupra argumentelor ecumenice și să refacă vechile fronturi unite. „Ora prezentă — declară Documentul — este un moment providențial pentru a face să strălucească lumina și puterea Evangheliei în toată societatea românească”. Finalul acestei fraze, ca și distincția pe care documentul o face între o „viață internă” a episcopilor uniți și „Activitatea lor pastorală” nu se pot traduce decât prin prozelitism catolic într-o țară ortodoxă.

2. Biserica Romei consideră România ca pe un teritoriu confesional propriu „de origine”, pierdut în Evul Mediu târziu, recuperat parțial în 1698 și care ar urma să fie recuperat integral prin declanșarea unei noi exigente campanii de „evanghelizare” a poporului român. Această enormitate se sprijină pe un fals istoric și e surprinzător că o personalitate de talia, prestigiul și probitatea Sfin-

tului Părinte Ioan Paul al II-lea își asumă un asemenea risc. „Evanghelizarea în România — afirmă Documentul — a avut origine latină pînă în Evul Mediu târziu, cînd teritoriile românești au căzut sub dominația bulgară și cînd s-a introdus limba slavă, cu ritul bizantin, ca limbă liturgică. Făcînd parte din Biserica Bulgară, românii s-au simțit de fapt în orbita Bizanțului, deja separat de Roma”. Această teză e mai veche și putea fi citită, aproape identic, în istoriografia marxistă stalinistă de acum patruzeci de ani. „Ținînd seama că statul condus de Boris se întindea... și pe teritoriul României de azi, se poate deduce că procesul de creștinare în masă a populației de pe cea mai mare parte a teritoriului de azi al României a avut loc odată cu creștinarea bulgarilor în secolul al IX-lea, în timpul cnezului Boris” (Istoria R.P.R., manual pentru învățămîntul mediu, sub redacția acad. Mihail Roller, București, 1952, p. 59). Indiferent dacă parabola acestor două texte este sau nu o coincidență, notăm cu neliniște că teza lor comună reprezintă o gravă jignire la adresa întregului popor român.

3. Din spiritul general al Documentului transpare prezumția că Ortodoxia românească ar fi ieșit slăbită de sub oprirea comunistă și că starea ei de slăbiciune ar constituie un teren favorabil pentru „recuperarea” românilor pe seama Vaticanului. Conjugată cu atacurile concentrate, de după Revoluție, la adresa Bisericii Ortodoxe Române, cu limitele impuse și de actuala Putere în probleme patrimoniale și de învățămînt, cu valorile succesive de „predicatori”, „taumaturgi”, „profeți”, „apostoli” și „evanghelizatori” care ne invadează țara din toate laturile pămîntului, precum și cu anunțarea jubileului tricentenar al uniatismului în România, exploatarea unei asemenea prezumții ni se pare cel puțin neloială din partea unei Biserici surori care, în felul acesta, ar căuta să ciștige în Estul Europei ceea ce a pierdut și continuă să piardă în Vest. Cu toate dificultățile prin care trece Biserica, de la precaritatea unor structuri pînă la lipsurile financiare, poporul român ortodox este unul din cele mai credincioase ale lumii, și cu biserici pline, preoți activi teologic în ascensiune și conștiința propriei sale identități. Ar fi păcat să se creadă altfel.

Departate de a fi pur local, conflictul interbisericesc a ajuns la virful, dar nădăjduim și-l rugăm pe Bunul Dumnezeu ca el să nu devină real. Din punctul nostru de vedere:

1. Existența Bisericii Greco-Catolice în România este un dat istoric și nu are rost să reiterăm controversalele trecutului.

2. Ea are dreptul la reorganizarea și funcționarea, în limitele proprii și în funcție de libera opțiune a credincioșilor.

3. Actualele ei dispute patrimoniale cu Biserica Ortodoxă pot reveni la masa negocierilor.

4. Poporul român s-a născut ortodox și a rămas așa în imensa lui majoritate. România ortodoxă nu este și nu poate fi o „terra missionis” pentru prozelitismul catolic, indiferent de instrumentarea acestuia.

5. În duhul ecumenismului, sintem pentru continuarea dialogului dintre Bisericele Ortodoxe și Biserica Romano-Catolică, o problemă asupra căreia, de altfel, Sfântul nostru Sinod încă nu s-a pronunțat.

6. Dialogul interbisericesc trebuie să ducă nu numai la reconciliere, ci și la o Alianță Apostolică de apărare a Creștinismului haric împotriva celor ce rup din trupurile ambelor Biserici, mai ales în aria fragilă a tineretului.

7. Li rugăm pe frații greco-catolici să-și amintească faptul că au participat la făurirea istoriei și culturii transilvane ca Biserica Românească și că nu au dreptul s-o uite tocmai acum, cînd Transilvania are nevoie de noi toți, laolaltă.

* Material preluat din „România liberă”, nr. 411 din 1 iunie 1991.

Cîteva precizări în legătură cu încreștinarea daco-romanilor

În anumite lucrări scrise mai ales de istoricii catolici și greco-catolici, s-a susținut că „apostolul” daco-romanilor din nordul Dunării ar fi fost Sf. Niceta (+ după 414), episcopul Remesianei din Dacia Mediteraneană (la cca. 30 km, de actualul oraș Niș în Iugoslavia). Astăzi este un fapt de mult dovedit că primul propovăduitor al Evangheliei pe pămîntul românesc a fost Sf. Apostol Andrei, „cel întâi chemat”, care a predicat la „scitii” și dacii din teritoriile situate între Dunăre și Mare, precum și în stînga Prutului. „Ucenicii” lăsați de el — preoți sau chiar episcopi — i-au continuat lucrarea misionară, predicînd atît în dreapta cît și în stînga Dunării. După trecerea unei părți din Dacia lui Decebal în stăpînire romană, învățătura acestuia a putut fi răspîndită aici și de anumiți coloniști, soldați din armata romană, negustori, precum și preoți, veniți aici din toate părțile întinsului imperiu roman. Acest lucru este dovedit nu numai de afirmațiile unor scriitori bisericești din primele veacuri (Iustin Martirul, Tertulian, Origen) ci și de numeroase obiecte paleo creștine datînd din secolele III—VI, descoperite pe întreg teritoriul țării noastre (Domeniul de la Biertan cu însemnarea acestuia, gemma de la Potaissa, numeroase opaite și chiar două locașuri de cult la Slăveni în județul Olt și Moigrad — județul Sălaj). În Dobrogea (din anul 297 provincia Scythia Minor) procesul de încreștinare a fost mult mai accentuat, acolo fiind atestați documentar nume-

roși martiri în cursul persecuției împăraților Dioclețian și Licinius dar și un scaun episcopal la Tomis (Constanța), al căror titulari au participat la primele sinoade ecumenice ori au fost implicați în disputele teologice ale timpului. De pildă un episcop cu numele Marcu participa la lucrările primului Sinod ecumenic, de la Niceea din 325, un Vetranion apăra ortodoxia împotriva împăratului arian Valens în anul 379, Gherontie era prezent la sinodul II ecumenic din 381. Teotim I se număra printre prietenii și apărătorii Sf. Ioan Gură de Aur, Timotei semna hotărîrile luate de sinodul III ecumenic de la Efes, din anul 431. Descoperirile arheologice și cele două locașuri de cult din nordul Dunării, pledează de asemenea pentru existența unei organizații bisericești incipiente, cu preoți și poate chiar cu episcopi și horepiscopi (episcopi în sate). Toate aceste mărturii înfirmă teza încreștinării daco-romanilor de către Sf. Niceta de Remesiana.

O altă problemă este aceea a juridiciei bisericești asupra comunităților creștine nord-dunărene. Istoricii catolici susțin că toate comunitățile din provinciile dunărene ar fi existat sub jurisdicția Romei. Am amintit mai sus de reforma politico-administrativă a împăratului Dioclețian și de împărțirea definitivă a Imperiului roman în cel de Apus și de Răsărit, în anul 395. Trebuie să reținem că aceste schimbări au avut urmări și asupra organizării bisericești din provinciile romane dunărene. Printr-un decret al împăratului Teodosie II, din anul

421, toate Bisericele din imperiul Illyricului, care făceau parte din Imperiul de Răsărit, erau subordonate arhiepiscopului din Constantinopol. Prin codicile Teodosian din 438, se prevedea din nou subordonarea Illyricului, față de Constantinopol, deci, Biserica „străromână” nu a stat niciodată sub jurisdicția Romei, mai ales că în primele trei secole, fiecare Biserică locală își avea propriul ei episcop, bucurîndu-se de o deplină „autocefalie” și ne-depinzînd de nici un alt ierarh.

În privința limbii în care s-a predicat Evanghelia la strămoșii noștri și în care s-a slujit în locașurile de cult daco-romane, este sigur că aceasta nu putea fi decît limba vorbită de ei, adică latina populară sau vulgară (doar în cadrul Episcopiei Tomisului adică în cetățile grecești de la Pontul Euxin se folosea și limba greacă). Acest lucru este dovedit de numărul mare de cuvinte de origine latină cu înțeles creștin din lexicul limbii române. De pildă, în rugăciunea, „Tatăl nostru” numai trei cuvinte nu sînt de origine latină, iar în „Simbolul de credință” formulat la primele două sinoade ecumenice, peste 90% din cuvinte sînt de origine latină. Aceasta nu trebuie să ducă însă la concluzia eronată că strămoșii noștri au fost încreștinați „în ritul latin”, cum pretind unii istorici catolici, pentru că în secolele II—IV cînd s-a desfășurat procesul de încreștinare treptată a acestora nu se poate vorbi de un anumit rit, de deosebiri de

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. M. Păcurariu

SOBORUL PROTOPOPILOR TRANSILVĂNENI DIN ANUL 1711

În urma actului din anul 1701, istoria noastră bisericească a înregistrat în Transilvania mai multe încercări de înlăturare a unității și de revenire la Ortodoxie, chiar în timpul păstoririi lui Atanasie Anghel.

Sînt binecunoscute mișcările credincioșilor din Brașov, Făgăraș, Sibiu, Hunedoara, Alba-Iulia etc. De asemenea, cea a nobilului Gavril din Țagu Mare, care înaintea guvernului mai multe proteste și ridică mulțimile împotriva unirii, refuzînd să recunoască autoritatea episcopului Atanasie. Se știe și că în timpul răscăleii din anul 1707 Atanasie s-a refugiat cu imperiul la Sibiu. În urma acestui fapt, în scaunul de Alba-Iulia, Francisc Rácozy a așezat pe Iov Țirca, hirotonit în Moldova și fost episcop al Atanasie. Însă, în urma înfrîngerii răsălaților, Țirca părăsește Transilvania împreună cu oștile lui Rácozy și ajunge apoi episcop în Maramureș unde păstorește aproape doi ani.

Dar cea mai însemnată mișcare de înlăturare a unității și de revenire la dreapta credință, petrecută în timpul lui Atanasie — mișcare despre care încă se cunosc puține amănunte — este cea inițiată de soborul protopopilor în anul 1711. În acest an, datorită împrejurărilor politice și bisericești favorabile (muriseră împărații Leopold I (1705) și Iosif I (1711), precum și cardinalul Kolonich, care au jucat un rol însemnat în înfăptuirea unirii), protopopul Vasile, „notarșul” soborului mare și fratele său, protopopul Petru din Dala, au inițiat această încercare de refacere a unității bisericești. La îndemnul celor doi „schismaticis coriphais” în luna iunie a anului 1711³ s-a întrunit soborul protopopilor care — împreună cu Atanasie Anghel — au înălțat uniția și au revenit la Ortodoxie. Insuși Atanasie a semnat actul prin care soborul înlătura uniția.⁴ Își puseseși cu toții, probabil, nădejdea în „dreptatea și milostivirea” noului împărat austriac Carol VI (17 aprilie 1711—1740), la începutul domniei căruia a avut loc această acțiune de revenire la Ortodoxie.

Pînă la 18 noiembrie 1711, cînd teologul iezuit Gabriel Hevenessy a silit pe Atanasie și pe protopopi să depună o nouă mărturisire de credință în favoarea unirii cu Roma, aceasta fusese, practic, înlăturată.⁵

Această concluzie se impune și o fundamentăm pe o recentă descoperire pe care am făcut-o în

colecția Muzeului Arhiepiscopiei Sibului. Este vorba de un exemplar din antimisele pe care Atanasie Anghel le-a imprimat cu acest prilej. Acest exemplar provine din parohia Viscri, jud. Brașov. Antimisul este confecționat din pînă albă de in și are dimensiunile de 42x48 cm. Reproduce întocmai antimisul imprimat de înaintașii săi — mitropoliții Ioasaf, Varlaam și Teofil — în scaunul vlădicesc de Alba-Iulia, precum și de sine însuși în timpul păstoririi ca mitropolit al românilor transilvăneni.

Scena punerii în mormint este executată în cerneală tipografică neagră. Sub raport artistic nu este o realizare deosebită.

În planul întâi, Mintuitorul Iisus Hristos înfășurat, avînd miinile întinse pe lingă trup, este așezat în mormînt. Gîlguțul este ținut de către Iosif din Arimatea, la cap, iar la picioare de către Nicodim. Maica Domnului (MP) plînge. În dreapta sa se află Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, ucenicul pe care-l iubea Iisus. În stînga Maicii Domnului stă, plîngînd, Maria lui Cleopa. În fața acesteia, îngenunchiată lingă piatra mormintului, stă Maria Magdalena care-i sărută Mintuitorului mina stîngă. În partea stîngă a Mariei lui Cleopa se află o altă femeie mironosită.

În spate, în planul al doilea, se află crucea pe care este scrisă „vina” Mintuitorului: I.N.Ț.I. (Iisus Hristos regele iudeilor — Mt. 27, 37; Mc. 15, 26; Ln. 19, 19). Cununa de spini, sulita și trestia de isop cu buretele din care i s-a dat Mintuitorului să bea oțet, sînt sprijinite pe cruce. În unghiurile din interiorul crucii sînt scrise inițialele: Is. Hs. Ni. Ka. De o parte și de alta a crucii se află arhanghelii Mihail și Gavril care țin în miini, sub formă de ripizi, doi serafimi.

Pe fundal, în spatele crucii, se află cerul instelat, soarele și luna care nu mai luminează, mort vînzînd pe Soarele dreptății, pe Răsăritul cel de sus.

În cele patru colțuri ale antimisului sînt înfățișați, în chenare frumoase ornate cu motive florale, cei patru Sfinți Evangheliști: Matei, Marcu, Luca și Ioan. Intreaaga scenă a punerii în mormint este încadrată într-un chenar dublu, împodobit cu motive florale stilizate.

Încadrînd scena punerii în mormint (pe partea dreaptă și în stînga), se află scrisă cu majuscule chirilice, în limba română, următoarea însemnare: „Jertvenicul dumnezeesc pre carele să obrșesc (săvîrșesc — n.n.) dum-

nezeștile slujbe. Blagoslovitus-au și s-au sfințit de Prea Sfințitul Mitropolit Atanasie al Mitropoliei Bălgradului și s-au dat în zilele mării sale craiului nostru Karoli”. Este vorba de Carol VI, care a domnit între anii 1711—1740. Înseamnă că antimisul a fost confecționat în primul an de domnie al noului împărat, cînd practic Atanasie revenise la Ortodoxie.

Așadar acest antimis este de o importanță deosebită pentru istoria Bisericii Ortodoxe Române, întrucît aruncă o nouă lumină asupra încercării de înlăturare a unității, care a avut loc în anul 1711. Acum, după cum rezultă din însemnarea de pe antimis, Atanasie s-a intitulat din nou „mitropolit al Mitropoliei Bălgradului”. Ori este cunoscut faptul că în 1701 vechea Mitropolie ortodoxă românească din Alba-Iulia și-a încetat existența, Atanasie Anghel fiind hirotonit, pentru a doua oară, episcop al românilor (puțin la număr) din Transilvania care au îmbrățișat unirea cu Biserica Romei.

Deci acest antimis este o dovadă ce nu poate fi tăgăduită asupra revenirii la Ortodoxie — chiar dacă numai pentru cîteva luni — a lui Atanasie Anghel, precum și a participării sale nemijlocite la acțiunea din 1711. Numai uneltirile iezuiților și presiunile pe care aceștia le-au exercitat au făcut ca încercarea de înlăturare a unității și de revenire la Ortodoxie, inițiată de soborul protopopilor în anul 1711, să nu dăinuască.

S-a păstrat însă antimisul imprimat de Atanasie la timpul și în împrejurările respective, constituindu-se ca mesagerul cel mai demn de crezare care, timp de aproape trei veacuri, de pe masa Sfîntului Altar, a îndemnat și a chemat pe românii transilvăneni la refacerea unității bisericești, sfîșiate prin actul din 1701.

Diacon drd. Pavel Cherescu

1. Despre aceste încercări, vezi: Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirii religioase a românilor ardeleni în secolul XVIII*, vol. I, Sibiu, 1920, p. 33—75.

2. Nicolaus Nilles, *Symbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae Orientalis in terris coronae S. Stephani*, vol. I, Oeniponte (Innsbruck), 1885, p. 386.

3. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 76.

4. N. Nilles, *op. cit.*, p. 386. (Sed et Episcopo ipsi nefaria puncta Unioni summe contraria proposuerunt subscribenda).

5. *Ibidem*, p. 387.

„Deprinde pe finăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă!”

(Urmare din pag. 1-a)

vorba tatălui și de vorba mamei sale și aceștia l-au pedepsit dar el tot nu-i ascultă, să-l ia tatăl lui și mama lui și să-l ducă la bătrîni cetății lor și la poarta a-celeii cetăți și către preoții cetății lor să zică: „Acest fiu al nostru este rău și neascultător, nu ascultă de cuvîntul nostru și este lacom și bețiv”. Atunci toți oamenii cetății lui să-l ucidă cu pietre. Și așa vei stirpi răul din mijlocul tău” (Deut. 21, 18—21).

La Episcopia Oradiei este în curs de reșterire o lucrare a P. S. Episcop Vasile Coman, scrisă și tipărită prima dată în 1944 pe cînd era preot la Brașov și cu o experiență de cîțiva ani de profesor de religie, carte intitulată: „Religie și caracter — contribuții la cunoașterea și predarea religiei în epoca adolescenței”. Prin conținutul său această carte a redevenit de-o mare actualitate pe linia celor de mai sus.

Izvorită din experiența de dascăl, cu observarea deci directă a modului de gîndire și manifestare a tinerilor, ca și dintr-o cercetare bibliografică extrem de bo-

gată cunoscută la ora aceea, cartea ne oferă o seamă de importante date referitoare la cunoașterea psihologiei adolescenților, pe care cunoscînd-o ne putem angaja mai cu folos în importanta lucrare de îndrumare și formare a sufletului tineretului. Cîteva titluri de capitole sînt, credem, cît se poate de edificatoare: „Psihologia vieții religioase și pedagogia creștină; Metode de cunoaștere a adolescentului; Psihologia adolescentului; Factorul religios în viața adolescentului; Materia învățămîntului religios în epoca adolescenței; Principii didactice și metodice în predarea religiei în epoca adolescenței; Duhovnicul și tineretul; Rolul religiei în formarea caracterului” ș.a.

Chiar dacă învățămîntul religios-moral s-a introdus deocamdată în școală numai la clasele I—VIII, Biserica trebuie să găsească metode și căi de a lucra și cu elevii din clasele superioare, ceea ce vrea să ne sugereze și tema conferinței preoțești din luna iunie a.c.: „Educația religios-morală a tineretului”, conferință în întîmpinarea căreia doresc să vină și aceste cîteva gînduri.

Porunca istoriei ptr. creștinismul românesc de astăzi

(Urmare din pag. 1-a)

Biserica Ortodoxă Română are o teologie cu timbru și deschidere europeană. O reprezintă dogmatistii I. Mihălescu, D. Stăniloae, exegeții V. Gheorghiu și H. Roventea, liturgiștii P. Vintilescu și E. Braniște, patrologii C. Iordăchescu și I. G. Coman, istoricii T. M. Popescu și M. Șesan. Ea poate fi adincită cu forțe autohtone și difuzată în restul lumii. Cu aceeași largă colaborare românească din „amîndouă strănile” se poate realiza o ediție critică a *Bibliei*, traduceri patristice din Augustin și din Leon cel Mare, volume de predici dogmatice etc.

Teologia Bisericii Ortodoxe Române are, așadar, o incidentă europeană, actuală, și un mare viitor. Privilegiul acesta îi vine în istorie, și totodată de la păstrarea dreptei credințe. Reușita acestei lucrări atît de necesare depinde însă de respingerea ispitei scizioniste și polemice, care poate fi înlăcuită cu nuanța cumpănită și înțeleaptă a sufletului nostru, în comparație cu teologia greacă și cu aceea slavă.

— Duhul Domnului este peste mine, pentru că el m-a uns ca să binevestesc săracilor și m-a trimis ca să tîmăduiesc pe cei zdrobiți cu inima, să propovăduiesc robilor izbăvire și orbilor vedere, să ușurez pe cei apăsați. (Luca 4, 18)

APEL

Noi, preot și credincioși puțini la număr, din parohia ortodoxă română Mărtănuș, jud. Covasna, facem un călduros apel la cei ce pot să ne ajute pentru a ne putea repara biserica-monument istoric, grav avariata de ultimele cutremure care au avut loc la noi în țară.

Banii pot fi trimiși fie în contul 312.08.07, cooperativa de credit Tg. Săcuiesc, fie pe numele: Preot Moșuț Ion, Com. Brețcu, sat Mărtănuș, cod 4093, jud. Covasna, care va confirma primirea prin chitanța coavenită.

Consiliul parohial Mărtănuș

ERATĂ

În „Telegraful Român” nr. 19—20/1991, în articolul „Școala Ardeleană și...”, de la pag. 2, coloana a patra, rîndul 16, de jos, continuă în rîndul 3, de jos, aceeași coloană; iar rîndul 18 de sus, din coloana a cincea se continuă în rîndul 15 din coloana a patra, de jos.

ISUS sau IISUS?

În *Ortografie pentru toți* (București, 1990, p. 43), Mioara Avram afirmă că „numele proprii Isac, Isus se scriu cu un singur i inițial (nu Iisus)”. Numele Isac, ca și *Isaia, Israel, Isar* se scriu cu un singur i, dar *Isus* se scrie cu doi i; *Iisus*, fiindcă i inițial are valoare dublă fonetică. În *Noul Testament* din 1648 de la Alba Iulia (Bălgrad), ca și în *Biblia* de la 1688, a lui Șerban Cantacuzino, numele este scris *Iisus*, atît *Iisus Hristos* cît și *Iisus Navi* și *Iisus, fiul lui Sirah*. În cărțile uzuale bisericești numele are grafia *Iisus* și nu putem folosi o dublă grafie. De aceea se impune o singură grafie: *Iisus*, care are o justificare etimologică.

Iisus, numele propriu al Fiului lui Dumnezeu, este redarea în limba greacă a cuvîntului ebraic *Joshua* (Luca 2, 21), care înseamnă *Domnul este mîntuirea sau Mîntuitorul* (Isaia 61, 1; Matei 1, 20, 21). În limba greacă cuvîntul *Iisus* derivă de la viitorul verbului *idomai, iaio* (= a vindeca), viitor care, în dialectul ionic, are forma *iisomai* și care explică grafia *Iisus*, cu dublu i (ii). În limba latină numele a fost transcris *Jesus*, fiindcă al doilea i este *eta* (ʔ) redat în pronunția erasmică cu *e* în latină, transcris și în limbile neolatine: *Jésus* sau *Jesús*. În slavă, grecescul *Iisus* a fost transcris *Isusz*, formă grafică folosită și în vechile noastre scrieri din slavonă, dar articula-

ția noastră vocalică este latină și ne obligă la acordarea valorii duble fonetice lui i inițial, adică *Iisus*. Creștinismul la români s-a predicat în limba latină cu *Iesus* — *Iisus* (e — i).

În „România liberă” din 26 aprilie 1990, p. 1, în rubrica „Sema-nal”, Ion Stoica pune întrebarea: „Cum e corect să se scrie și să se rostască: Hristos, Christos, Cristos... Care este grafia corectă? Așteptăm răspunsuri și argumente”.

Numele propriu *Iisus* este însoțit în *Sfînta Scriptură* de un titlu care se referă la misiunea divină și la slujirea Sa în lume, *Hristos*, cuvînt de origine grecească, echivalentul cuvîntului ebraic *Messiah* (= Unsul lui Dumnezeu). Grecescul *Χ* (= hi) este transcris în limba latină *ch*, iar în limba română *ch* este redat c, așa cum aveam din latinul *charta* (= scrisoare, carte) în română, *carte* (inițial *scrisoare*). De aici, deducem lămurirea grafică a cuvîntului discutat: în limba greacă *Hristos*, grafie folosită și în *Noul Testament* din 1648 și în *Biblia* din 1688, precum și în scrierile noastre uzuale bisericești. În limba latină, *Hristos* a fost rostit și transcris *Christus*, iar în limba română vorbită a ajuns *Cristos*, așa cum îl folosim în invocația: *Cristos a înviat!* În transcrierea literară s-a împus însă în limba română forma etimologică *Hristos, Iisus Hristos*.

Pr. I. Ionescu

Stolnicul Constantin Cantacuzino

275 de ani de la moarte

A fost cea mai de seamă personalitate a culturii românești din jumătatea a doua a veacului al XVII-lea. În mod deosebit a ilustrat epoca de înflorire culturală și bisericească a lui Constantin Brîncoveanu.

Este fiul Postelnicului Constantin Cantacuzino, născut în anul 1650. Studiază filosofia, teologia, filologia veche și modernă în Italia, la Veneția și Padua. Călătorește toată Europa de unde se întoarce cu un orizont cultural depășit numai de Dimitrie Cantemir. Întors în țară s-a bucurat de o apreciere deosebită. A fost un poli-glot de mare renume. Moare la Constantinopol în iunie 1716, sugrumat de turci.

Fiind de neam boieresc a jucat un rol important în politica țării sale fiind sfatulorului a trei domni, între care și al lui Constantin Brîncoveanu, iar în timpul domniei fratelui său Șerban, stă în fruntea divanului țării.

Opera de seamă a stolnicului este *Istoria Țării Românești*, prima noastră „istorie critică”. Ca și Miron Costin, pentru *Istoria Moldovei*, el își propune să limpezească negurile care întunecau îndepărtatele începuturi ale țării sale, urmînd toate fazele ei de dezvoltare. Principalele momente tratate în lucrare vizează: numele țării, dacii și descrierea Daciei, campaniile lui Traian, ocupația romană, formarea poporului român și a neamului acestui popor, sfîrșitul stăpînirii romane, venirea hunilor. Opera lui se caracterizează printr-o erudiție neobișnuită pentru epoca lui și prin maritarea ouetării istorice. Exceptînd lucrările străine folosite, el întrebunțează pentru prima dată în istoriografia noastră documentele ca izvoare de informație, la care se adaugă și tradiția locală. Toate izvoarele, externe și interne, au fost cercetate critic în vederea promovării adevărului istoric. Temele fundamentale ale *Istoriei Stolnicului* sînt coordonate majore ale umanismului românesc: originea latină a românilor și a limbii române, unitatea românilor de pretutindeni, însemnătatea elementului autohton și continuitatea structurilor dacice. În această operă și în utilizarea izvoarelor Stolnicul se comportă ca un istoric în sensul modern al cuvîntului. Pe bună dreptate s-a spus „că locul lui Constantin Cantacuzino nu este printre cronicari, ci categoric alături de istorici, lingă un Dimitrie Cantemir, de pildă”. De la el ne-a rămas și o *Cronologie tabelară* a Munteniei, care cuprinde șirul domnilor de la 1215 pînă la 1666.

Remarcabile sînt preocupările Stolnicului și în domeniul geografiei. Este cel dintîi român care ne-a dat o hartă a țării sale, executată după toate cerințele științifice ale timpului și superioară, din toate punctele de vedere, celor puse în circulație de străini. A fost tipărită cu titlu grecesc în Padova, în 1700, de Hrisant Notara, arhimandritul scaunului patriarhal din Ierusalim. Această hartă a fost folosită în lumea grecească și cunoscută de geografia lumii occidentale.

Din activitatea Stolnicului se evidențiază și preocupările sale religioase. Înțezat cu o largă cultură teologică, Constantin Cantacuzino nu putea fi străin de această preocupare. Italianul Mario Ruffini evidențiază contribuția lui la apărarea și afirmarea religiei ortodoxe. În colaborare cu Ioan Cariofil din Constantinopol, este autorul unei scrieri de controversă dogmatică, publicată în 1697, în limba greacă, la Snagov, de Antim Ivireanul, cu titlul „Manual despre unele îndoieli și rezolvarea lor”. Nicolae Iorga atribuie, pe bună dreptate, Stolnicului o mare influență în traducerea *Bibliei* de la București (1688) — prima ediție integrală a Sf. Scripturi, monument al culturii române.

Prin cultura lui enciclopedică acumulată în Apus și bogata-i activitate ca diplomat, istoric, geograf și apărător al Ortodoxiei, Stolnicul s-a suprapus celorlalți cronicari și contemporani, rămînd pentru noi pildă vie și vrednică de urmat în elucidarea — adeseori ca primat — a problemelor de bază ale etnogenezei românești și apărarea drepturilor sfinte ale poporului nostru. Nemuritoare și actuale rămîn cuvintele lui referitoare la trînicia neamului românesc: „Ei (românii) au stătut și s-au ținut așa cum sînt, deși i-au împresurat și i-au robit atîtea roduri de oameni, străine și yarvare”.

Prof. Ieremia B. Ghița

— 375 de ani de învățămînt românesc la Săliște —

În simbăta Rusaliilor — 25 mai 1991 — a avut loc la Săliște, străveche vatră românească, o mare sărbătoare. S-au împlinit 375 de ani de la prima atestare documentară a școlii din Săliște — 375 de ani de învățămînt românesc, de „trînicie, destoinicie culturală și stăruință neînteruptă pe plaiuri ardelenne”.

La această sărbătoare de suflet la săliștenilor au participat marcante personalități ale vieții noastre sociale, religioase, culturale și politice. Astfel, în frumoasa sală festivă a școlii, care a găzduit un amplu program de activități aniversare, au luat parte I.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală mitropolitul Ardealului, dl. acad. Liviu Constantinescu, domnul Nicolae Nanu — prefectul Sibului, domnul Romeo Trifu — subprefect, domnul Nicolaus Klei-ninger — subsecretar de stat la Ministerul învățămîntului, senator Mircea Curelea, domnul Constantin Cătrina — inspector general al Inspectoratului județean de învățămînt, alți reprezentanți ai inspectoratelor județene de cultură și învățămînt, precum și numeroși invitați — profesori și elevi ai școlii din Săliște și numeroși oaspeți.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de d-na directoare Veronica Maria, care a adresat un cuvînt de bunvenit tuturor oaspeților, făcînd apoi un scurt istoric al școlii și arătînd rolul școlii din Săliște la păstrarea limbii și ființei naționale.

A luat apoi cuvîntul domnul academician Liviu Constantinescu care s-a făcut exponentul înaltului for științific, apreciînd valoarea spirituală și culturală a școlii din Săliște, care a dat țării atîția oameni de seamă. A informat apoi pe cei prezenți că, pe lîngă cei 6 academicieni originari din Săliște, Academia română a primit în sinul ei alți 2 membri: Mircea Banciu și Mircea Săndulescu, fii ai Săliștei.

Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Antonie Plămădeală a arătat importanța satului Săliște pe pămîntul României — spunînd că „Săliște este un sat de oameni deștepti” — una din explicații fiind existența acestei școli de 375 de ani. I.P.S. Sa a punctat cîteva aspecte ale vieții religioase și laice din comună, de-a lungul vremilor, oprindu-se la 4 oameni re-

prezentativi ai Săliștei: Picu Pătruț — miniaturist și poet popular de mare valoare; Dionisie Romano — care a înființat prima școală națională la Buzău, fiind primul fondator al Bibliotecii Academiei române, Ioan Lupăș — preot și mare istoric și Maica Mina Hociotă — „a doua Ecaterina Teodoroiu”. Toți aceștia datorîndu-și vocația culturală, școlii din Săliște în încheiere I.P.S. Sa a binecuvîntat corpul profesoral și elevii școlii.

Au luat apoi cuvîntul: subsecretarul de stat N. Kleiinger, domnul Romeo Trifu — subprefect, dl. Constantin Cătrina — inspector general al învățămîntului sibian și dl. Aurelian Dinulescu inspector la Inspectoratul județean al culturii — care au adus un omagiu școlii din Săliște din partea instituțiilor pe care le reprezintă.

Profesorul Iuliu Cozma a făcut apoi istoricul școlii iar ec. Dumitru Dădărlat a arătat locul și rolul intelectualilor sălișteni în cultura română.

Evocări pline de simțire și a-dînci simțămînte de recunoștință și admirație pentru școala din Săliște au avut prof. Maria Hanzu, prof. Maria Loluțiu și conf. univ. Dr. Ovidiu Rotaru.

Pr. proto-pop Roșca Romul — fiu al Săliștei a arătat rolul preoților sălișteni cîtorii ai școlii din Săliște — popa Ioanăș, Danil Neamțu, prot. I. Lupăș și Dumitru Borcea.

Pline de interes au fost apoi intervențiile domnilor Dumitru Peligrad, Nicolae Stan Petruțiu, Ioan Păltineanu, Petru Roșca și Nicolae Suciuc care au adus un omagiu școlii și slujitorilor ei.

După acest simpozion, în memoria dascălilor și a elevilor școlii din Săliște trecuți la cele veșnice, s-a săvîrit un parastas la Biserica Mare — oficiat de I.P.S. Sa împreună cu un sobor de preoți, răspunsurile fiind date de corul bărbătesc al bisericii.

În aceeași zi, după-amiaza, participanții au vizionat un frumos program artistic prezentat de elevii școlii.

Această zi va rămîne pentru noi, sălișteni, înscrisă cu litere de aur în istoria comunei noastre — fiind o adevărată sărbătoare de suflet și simțire românească.

Pr. Ioan Ciocan Săliște

O nouă foaie bisericească

Dacă Bucovina este numită „veselă grădină”, sora ei de peste munți, Maramureșul, este tot o minunată grădină, încrădătită, ca și Bucovina, nu numai cu frumuseți ale firii, cu care Cel Atotputernic a binecuvîntat toate pîrîntele noastre plaiuri, ci și cu mari valori istorice și încrădătituri spirituale, care se cuvin a fi făcute astăzi tot mai mult cunoscute.

Cînd zicem, așadar, Maramureș, ne gîndim nu numai la Iza și Mara, la dealurile sale molcome, pline de livezi acum în floare, nu numai la oamenii săi, urmași direcți ai dacilor, cu bogăția lor de suflet, nu numai la bisericile de lemn, care străjuiesc acest pămînt străbun, nu numai la Dragoș Vodă și Pinteza Viteazul, ci și la Peri, ca și la textele rotacizante de la Ieud, se pare și ele cele mai vechi documente de limbă română scrisă, ceea ce dovedește, ca și pămîntul Dobrogei, o destul de timpurie și intensă viață religioasă ortodoxă.

De aceste plaiuri, după *Revoluția română din decembrie 1989*, s-a reînființat *Episcopia Maramureșului și Sătmăruului, condusă de pînul de omenie vldădic Justinian Chira, și Dinsul vrednic fiu al Maramureșului*.

Iată însă că la *redacția noastră s-au primit de curînd primele numere ale revistei: „Glasul Bisericii noastre”, publicație a Episcopiei menționate, care a pornit la drum cu o seamă de articole bine gîndite și frumos scrise, ca și într-o formă grafică deosebit de plăcută*.

Urăm acestei noi publicații bisericești ca bunul Dumnezeu să-i stea în ajutor în luminarea și zidirea preoților și credincioșilor acestei Episcopii maramureșene, ca și a tuturor celor ce vor poposi cu gînd bun asupra paginilor sale.

T. R.

Teologul Ilie Cristea despre Eminescu

(Urmare din pag. 1-a)

rară a operelor lui erau aproape inexistente sau de suprafață, și teologul ortodox de la Sibiu, *Elie Cristea* (1868—1939), viitorul patriarh al României reîntregite. El i-a consacrat lui Eminescu o teză de doctorat, intitulată „Eminescu, viața și opera” 1896, pe care a prezentat-o la Facultatea de filosofie din Budapesta, prima teză de doctorat despre Eminescu susținută la o Universitate străină.

Teza de doctorat a lui Elie Cristea este publicată în românește în: „Pagini dintr-o arhivă inedită”, București 1984, prin grija mîtropolitului iubitor de cultură, Dr. Antonie Plămădeală, de la Sibiu, care a redat circuitului public din colbul arhivelor multe lucrări de însemnătate istorică, culturală sau politică, în special pentru ardeleni.

Deoarece o literatură de specialitate asupra vieții și operei lui Eminescu nu exista la acea dată, în lucrarea sa Elie Cristea a trebuit să-i contureze viața și mai ales să facă o exegeză a operei lui Eminescu pe baza operei însăși, atît cît se tipărise pînă la acea dată.

În acea vreme și în acel loc, adică în timpul dualismului austro-ungar și la Budapesta, Elie Cristea a reușit să întocmească o monografie meritorie asupra vieții și operei lui Eminescu, din care spicuim cîteva idei care, după cum se va vedea, sînt de surprinzătoare actualitate și valoare și după atîta timp de la emiterea lor.

De la început, referindu-se la cunoștințele lui Eminescu, autorul observă că a fost „om cu o cultură universală vastă” și că, pe lîngă talent, „conținutul operei sale este și rezultatul unor îndelungate studii” (p. 285). Nici astăzi nu se spune altfel, doar se explicitează conținutul culturii, varietatea cunoștințelor lui Eminescu.

Cu ce privește însușirile de poet genial ale lui Eminescu, Elie Cristea arată că „talentul poetului s-a format încet dar sigur pînă ce a devenit *luceafărul poeziei românești*” (p. 236). Dintre poeziile lui Eminescu menționează că „Satirele lui Eminescu (adică scrisorile lui Eminescu) sînt adevărate perle ale literaturii române, iar *Satira III* i-ar face cîntec literaturii a lumii” (p. 267). În alt loc se întreabă: „Există oare în toată creația pămîntescă o poezie care să se întipărească în sufletul fiecărui român ca *Doina*?” (p. 280). O remarcă de reținut în ce privește poezia *Luceafărul*, „perla literaturii române” (p. 274): „Chipul fetei ne amintește de fosta iubită a poetului, Veronica Micle” (p. 274).

Același Elie Cristea constată că „poeziile lui Eminescu au cîștigat repede opinia publică română și au devenit *cea mai îndrăgită lectură a pături culte române*” (p. 284) și că „prin el literatura română a acestui secol a urcat pe *culmile cele mai înalte*. Datorită genialității, el ocupă locul meritat *printre cei mai mari poeți ai acestui secol*” (p. 289).

Să reținem că acestea se spuneau cu un secol în urmă și că le spunea un teolog, viitor om de vază al Bisericii Ortodoxe Române, iar nu un critic literar de profesie.

Cu spirit pătrunzător, Elie Cristea arată și izvoarele inspirației eminescienice, afirmînd că „școala la care s-a format Eminescu a fost poezia populară” (p. 263), căreia i-a pătruns „frumusețea nepieritoare” și a „întrat în ritmul ei”.

Afirmînd că Eminescu „a creat o limbă necunoscută pînă la apariția lui”, luîndu-și cuvînt din poezia populară, scrierile vechi din latină sau formînd el însuși cuvîntele noi este demnă de reținut observația lui Elie Cristea: „Geneza cuvîntelor se caracterizează la el în primul rînd prin *flexibilitate*, nu neapărat prin înmulțirea lor” (p. 287), ori această flexibilitate îi dă posibilitatea să exprime „cele mai subtile noțiuni și simțămînte” (p. 283).

În ce privește recunoscuta muzicalitate a poeziilor lui Eminescu, atît de frumos, de adevărat și de impresionant zice Elie Cristea: „*Ritmul poeziilor sale se oferă parcă de la sine pentru muzică; cînd citim poeziile sale, e ca și cum am asculta o melodie superbă*” (p. 287).

Eminescu a fost cîntărețul neîntrecut al dragostei, dar a abordat cu aceeași măiestrie și tematica socială și patriotică, încît citînd anumite pasaje din opera lui, „omul își simte inima încălzită de patriotism”, ori, observă Elie Cristea, „adevărată artă” este aceea care „trezește sentimente” (p. 281).

Dragostea lui Eminescu pentru natură a făcut ca aceasta să aibă un loc preponderent în opera sa, participînd la bucuriile și la durerile poetului, iar teiul este socotit „generator de inspirații”.

În ce privește receptarea operei lui Eminescu de către generația tinăra, Elie Cristea arată că „*influența lui Eminescu asupra tinereții române este foarte mare. Operele lui sînt citite și citate, el devenind un fel de idol al românilor*” (p. 288). Iată și un idol bun! Un idol în fața căruia tot genunchiul se poate pleca fără a supăra pe Domnul, geniile fiind copii iubiți ai lui Dumnezeu!

Așa a scris despre Eminescu acum un veac teologul cărturar Elie Cristea! A scris cu competență, sensibilitate artistică, bun simț și dragoste pentru cel ce însemna deja o valoare națională.

Aprecierile oamenilor de specialitate asupra lucrării lui Elie Cristea despre Eminescu sînt toate favorabile, deși ele se fac acum prin prisma exigențelor la care obligă rezultatele bogatelor cercetări asupra vieții și operei lui Eminescu, care s-au făcut de atunci și pînă astăzi.

Astfel Elena Stan în „*Poezia lui Eminescu în Transilvania*”, Buc. 1969, afirmă că lucrarea lui Elie Cristea „este prima monografie — în adevăratul sens al cuvîntului — asupra lui Eminescu”, „una din cele mai bune sinteze critice apărute în Transilvania”, fiind „originală” în analiza operei, observații personale, examenul limbii, stilului și versificației, cu paralelisme interesante, menținîndu-se permanent pe poziția bunului simț.

Prof. Gh. Bulgăr, în: „O carte uitată despre Eminescu, studiu teologic lui Elie Cristea din 1895” (în *Telegraful român* 1981), spune că Elie Cristea dă dovadă de „pasiune literară, erudiție de istoric al culturilor, capacitate critică remarcabilă... bune informații”.

Mare, genial, „*Luceafărul poeziei românești*”, mare și cel ce s-a apropiat cu dragoste și respect de „sfințitul precuros al versului românesc”, vestindu-l la începuturile sale!

PETRU CERCEL — umanist român și poet creștin

În afară de umaniștii de limba latină și — mai rar — elină, care s-au dezvoltat în secolele XIV—XV—XVI, cu întirzieri pînă în zilele noastre, au existat, în mai toate țările europene, unii de limbă italiană. De fapt umaniștii, ca apariție auzonică, erau nu numai admiratorii și cultivatorii civilizației italiice vechi, ci și ai celei italiene propriu-zise. Și această prezență se putea concretiza nu numai direct în latina lui Cicero sau în greaca lui Anacreon, ci chiar în italiana lui Dante. Considerăm deci că au existat umaniștii de limba italiană, mai ales printre cei străini de peninsula apeninică, — în timp ce italienii au scris ei înșiși în genere bilingv, încă de la Dante, Petrarca și Poliziano, pînă la Giovanni Pascoli în secolul nostru (oare a fost premiat de 13 ori la concursurile internaționale — hoefufftiane —, pentru hexametrii săi latini). Avem astfel umaniști de limba italiană printre scriitorii spanioli, portughezi, catalani, francezi, germani, englezi, polonezi etc. John Milton, de exemplu, a comis versuri în italiană și mai tirziu în engleză. Regina Cristina a Suediei și-a lăsat chiar tronul, că să se stabilească între umaniștii din Roma, întemeind academia „Arcadie”, iar împărații „romani” ai Vienei aveau în secolul XVIII cite un „poeta cesăreo” la Curte, ca Pietro Metastasio dramaturg. Mulți libretişti de opere erau italieni, iar Mozart compunea un *Così fan tutte* (Așa fac toate) în limba lui Claudio Monteverdi.

Primul sonetist român, umanist întirziat, George Asachi și-a scris primul sonet în italiană, — cu care a fost ales chiar „mădular” al „Arcadie” din Roma.

Dacă pentru unii a scris versuri italiene a fost o chestiune de debut sau incidentală, pentru Petru Cercul aproape întreaga sa activitate de literat s-a desfășurat în limba europeană a epocii, adică în italiană. E foarte trist pentru istoriografia noastră, politică sau culturală, că fratele mai mare al lui Mihai Bravul, lui legitim al lui Pătrașcu cel Bun (1554—1557) și voievod al Țării Românești (1583—1585), pentru că soarta i-a hărăzit să fie în copilărie ostatec la otomani, de altfel ca și Dimitrie Cantemir mai tirziu, și a trăit pribeag aproape toată viața — trunchiată la jumătatea ei — în străinătate, pentru a-și căpăta sau recăpăta tronul părintesc, a fost considerat ca domnitor, ca și fratele sau vitreg Mihai Viteazul, un simplu „aventurier politic, și ca atare neglijat sau criticat, iar ca poet trecut cu vederea numai pentru că a scris puțin și nu în limba maternă, acuzat probabil de o boală ce nu o avea, cosmopolitismul modern.

Petru Cercul (1545?—1590) a fost un voievod cu calități fizice și intelectuale excepționale. Și-a petrecut nefericiții săi ani între țărmurile orientale ale Tigrului și Eufratului și cele occidentale ale Tiberului și Senei, într-o epocă în care italiana era răspândită la Bizanț și venețieni la Paris de toscani. Era dotat cu o memorie miraculoasă, cunoștea ca Dim. Cantemir vreo 12 limbi, după afirmația lui Sinzendorf și Freyner, agenți imperiali ai lui Rudolf II și noi posedam astăzi din corespondența sa vreo 40 scrisori cerceliene în italiană și citeva în latină. Avea o experiență uimitoare și un stil de viață occidental, mai mult unic decît rar și o cultură religioasă, politică și literară așiderea, într-o vreme în care unii voievozi deabia știau sa citească. A avut ghinionul să ocupe tronul între nefastele domnii ale lui Mihnea II Turcitul (1557—1583 și 1585—1591), cel care considera domnia Țării Românești un simplu sangiacat turcesc sau pașalic și marșe tributul către Sublima poartă la sune enorme, extrem de spoliatoare pentru țaranime.²

Petru Cercul a fost criticat în cronicile muntene ale lui Stoica Ludescu și Constantin Capitanul Filipescu pentru unele cruzimi față de boierii trădători și în special pentru sporierea impozitelor, ceea ce nu însemna în realitate decît consecința unor voievozi într-adevăr răi, ca Mircea Ciobanul, Alexandru II Oașească și Mihnea II Turcitul. Dar nenorocul fundamental al său îl constituie faptul că a domnit deabia aproape doi ani (ca și Despot-Vodă Eraclitul, cu două decenii mai înainte, în Moldova), prea puțin pentru realizări esențiale și pentru un domnitor care planua reforme multe și radicale, mai ales în sensul occidentalizării țării — dacă ne gândim că fratele sau Mihai Viteazul a domnit 8 ani, Matei Basarab 21 ani, Constantin Brincoveanu 26 de ani.

Personalitatea lui Cercul a fost uimitoare. Papi și împărați, ca Grigorie XIII și Sixt V ai Vaticanului, Henric III al Franței, Maximilian II al Germaniei sau Amurat II al Turciei, cardinali și duca ca Ludovic d'Este și Alfonso II al Ferrarei au fost cuceritori de calități sale cu totul ieșite din comun, obținute prin naștere, prin educație și mai ales prin-o cultură variată de umanist. Așa-zisul aventurier era de fapt poet, cugetător, orator, poliglot, istoric, om de știință și om politic, dotat cu cunoștințe excepționale și cu prestația omului superior ce fascinează chiar și numai prin simpla sa prezență. Francesco Puglialla, poetul toscan ce l-a însoțit pentru un timp ca sfetnic la Curtea domnească, i-a dedicat pagini encomiastice care par, tuturor celor ce nu l-au văzut și auzit, exagerate, fantastice. Dar, dacă le confruntăm și cu alte izvoare contemporane lui sau ulterioare, ne putem chiar și noi incinta de ele și regreta și mai mult tragicul și sfârșit și scurta-i domnie.

Iată, de exemplu, ce afirmă Franco Sivori, secretarul său credincios, despre efectul audienței lui Cercul la papa Sixt V, urmată de alte 4—5 vizite la Înaltul Părinte: „Printre altele, Sanctitatea Sa avu să spună, discutind cu cîțiva cardinali, că a cunoscut mulți oameni, dar n-a găsit niciunul așa de știutor ca toate lucrurile de pe lume, ca Principele Valahiei. Și într-adevăr era în Alțeta Sa o înțelegere dreaptă și o valoare demnă de admirat, că în toate era așa de priceput și avea un nu știu ce grav și măreț încit, cum omul îi vorbea o dată, îi rămânea afecționat”³.

Numit voievod al Munteniei, făcu un gest de generozitate și dragoste de om, admirat de toată creștinătatea: răscumpărarea unui mare număr de robi din Constantinopol. Pe străzile Istanbulului a aruncat bani saracilor și a respins propunerea unui pașă de a-l ucide pe rivalul său, Mihnea, și din contră i-a trimis mazălului predecesor daruri spre împăcare și consolare. Însăcunat pe tronul țării, construi o biserică domnească la Tirgoviște (oraș redevenit prin el din nou Capitală), una la Căprești-Argeș, o mănăstire la Mislea-Prahova; termină metropola din Tirgoviște (incepută de Neagoe Basarab); repară mănăstirea de la Găluți (lingă Balș), unde i s-a conservat un portret mural; biserică din Scheii Brașovului etc.

Pătruns de înțelepciunea biblicului Iov, avu țaria să spună, în bună pace spirituală, consilierilor săi, la auzul neașteptatei și tragice sale mazi-

liri: „Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvîntat”⁴.

Acestea — și multe altele — ni-l arată pe Cercul bun creștin cu faptele, așa cum *Rugăciunea către Dumnezeu* e o probă strălucită de serioasă cultură teologală și umanistică italiană, în care aflăm diverse ecouri din *Biblie* și din poezii Renașterii.

Limbile cunoscute de Petru Cercul erau în prima linie latina și greaca, italiana și franceza, germana și polona, dar mai presus de toate turca, pe care o va fi vorbit ca însuși Pașahul Amurat III. Italianește va fi învățat încă din copilărie, la Istanbul, la Rodos și aiurea; s-a perfecționat mai tirziu în Italia și la Paris, în scurtele sale popasuri bi-entuale.

Cultura sa era profund umanistică și universală, din care nu lipseau științele și tehnica, fundamentele religiei creștine, istoria sacră și profană; mai presus de toate, retorica și poezia. Dante și Petrarca i-au fos familieri, apoi cinquecentiștii, între care Ludovico Ariosto și Baldassar Castiglione, Niccolò Machiavelli și Michelangelo Buonarroti, Gaspara Stampa și Vittoria Colonna; la Curtea lui Henric III l-a cunoscut pe poetul Pierre Ronsard și pe Philippe Desportes, bunii poezi ai Franței secolului XVI. Se-nțelege, în afară de aceștia, puzderia de artiști și scriitori contemporani, astăzi material apreciat doar de unii istorici literari sau chiar dați cu totul uitării.

Se crede că, în ședere sa la Paris (1579—1581), Cercul a compus madrigale și poezii la modă, ce în totalitatea lor au dispărut fără urmă, așa cum s-a întimplat și cu manuscrisele sale istorice concepute la închisoarea din Chioar sau Huse, în nordul Ardealului. Singurul poem ce ni s-a păstrat e acel admirabil *Inno a Dio* (*Imn lui Dumnezeu*), fiind reprodus cu elogii, sub titlul *Capitolo del Principe di Valacchia* (*Capitol al Prințului Valahiei*), de contemporanul său Stefano Guazzo „gentilhuomo di Casale di Monferrato”, în norocosul volum *I dialoghi piacevoli* (*Dialogurile plăcute*), Veneția, Bertana, MDLXXXVI, operă ce a avut, la mică distanță în timp, multe ediții.⁶

Se crede că a scris și poezii în românește în timpul domniei sale sau mai tirziu. Oricum, Cercul rămîne în literatura noastră printr-o singură poezie — și încă în limba cea mai apreciată și răspîndită a timpului, așa ca Andrei Mureșanu prin marșul: „Deșteaptă-te, române”, sau Felix Arves la francezi prin sonetul: „Mon âme a son secret, ma vie a son mystère...”, deși ambii au scris destule alte versuri. Corespondența sa, diplomatică sau particulară, are de asemenea remarcabile calități literare sau retorice, compunîndu-se adesea din adevărate rugăciuni în proză.

Pimen Constantinescu

(Pimen Constantinescu (1905—1973 este al doilea român după hispanistul și comparatistul Al. Cioreanu, interesat să transpună în românește *Imn către Dumnezeu* de Petru Cercul. În plus, a dat sîngura transliterare în italiana modernă a textului original, scris de autor în italiana medievală).

NOTE ȘI COMENTARII:

1. Cf. N. Iorga, în Eudoxiu de Hurmuzachi, *Documente...*, vol. XI (1900), p. 650.

2. Cf. Nicolae Bănescu, *Opt scrisori turcești ale lui Mihnea II Turcitul*, în *Analele Academiei Rom.*, Mem. secț. istorice, s. III, t. VI (Buc. 1926), pp. 176—193.

3. Franco Sivori, *Memoriale delle cose cocorse a me...*, 1590 repr. în original de Ștefan Pascu, în vol. *Petru Cercul și Țara Românească la sfîrșitul sec. XVI*, Cluj-Sibiu, tip. Cartea Românească, 1944, pp. 272—273.

4. Devisa sa era: *quae donavi habeo* (ce am dat, am), pe care și-a însușit-o în timpurile noastre poetul „renascentist” Gabriele D'Annunzio. Românul ar zice: „Dar din dar se face rău”.

5. Franco Sivori, *Memoriale delle cose occorse*, în Ștefan Pascu, *op. cit.*, p. 199.

6. În B.A.C. se află trei ediții: cea din 1586, ce aparținuse lui Grigore Tocilescu; cea din anul următor (Piacenza, 1587) și cea din 1604 (Veneția), a scriitorului Constantin Manolache. George Călinescu posedase o a patra ediție (Veneția; ed. Pinnelli, 1610).

REVELAȚIILE DURERII

Era o vreme despre care azi, se vorbește la perfectul istoric: a fost odată. Atunci am trăit într-un climat spiritual în care idealul de viață nu putea fi exprimat curajos de oamenii pasionați pentru lucruri de seamă. Scriitorii bogați în idei trebuiau să facă jocul „Puterii”, altcum cărțile lor nu puteau ajunge la inima cititorilor.

Între prosoșișii „Puterii” era și scriitorul de talie mondială Emil Cioran.

Despre Emil Cioran s-a scris puțin la noi. Era interzis să se scrie despre el. Recentul volum: *Revelațiile durerii* îl actualizează pe scriitor, cu toate că aflăm aici teme foarte variate și foarte îndepărtate ca timp.

În tematica lor găsım prețios material pentru cunoașterea gândirii sale. Temele: Reflexii asupra mizeriei, iraționalul în viață, Sensibilitatea tragică a României, Creștinismul și scandalul, Crima bătrînilor, Nihilism și natură — ne dau o imagine clară despre substanța filozofiei sale. Rezultă chiar și de aici că Emil Cioran este un scriitor care nu trăiește din idei de împrumut. El are o minte scilpitoare. E original și cutezător. Intr-un pesimism elegant el spune lucrurilor pe față, cu toată sinceritatea lor dureroasă.

Emil Cioran are înclinări spre stări triste. Pare un nenorocit. Scrie de pare că se urăște pe sine. E un fel de IOV care suferă pentru nenorocirea altora. E oarecum torturat pentru distanța între ceea ce este și ceea ce trebuie să fie. Nu e ușor să te lași convins de ideea punerii la lucru a energiilor tinere și afirmarea României în lume.

Cugetînd că inactivitatea are urmări tragice, filozoful afirmă că: „Mizeria constituie un astfel de aspect al vieții în fața căruia gîndul amuțește, își pierde îndrăzneala de afirmare, precum și orice elan”.

În stările depresive omul se simte separat în mod esențial, de lume. Iar durerea constituie o cale de purificare: „Mult i se va ierta fiindcă mult a suferit”. A învăța să suferi, înseamnă a învăța să ierți.

Nu e ușor să fi creștin, dar este și mai greu a deveni. „Creștinii probabil se nasc întocmai ca ta-

Imn lui Dumnezeu

Puternice Stăpîne din țarie,

Tu ce-ai creat și ceruri și pămînt și mare,

Și om din lut și ingeri din lumină;

Tu ce-ai voit, Părinte-atotputernic,

Să te-ntrupezi din pîntec de fecioară

Cu naștere și moarte și-nviere,

Ce-ntr-adevăr cu singele tău însuși

Deschis-ai cerul și golit-ai iadul,

Legîndu-l pe Satan cel trist și josnic;

Tu, ce cu brațele spre noi deschise,

Te-arăți și blînd și milostiv de-a pururi,

Ca să ne dai în rai eternul bine,

Ascultă, Doamne, ruga mea umilă

Cu care mă îndrept smerit spre tine,

Ce te-ai făcut om ca să fii eu zeul.

Cu ce mă pot plăti, Stăpîne, vrednic

De-atîta bine ce mi-ai dat tu mie?

Ce mulțumită aș putea să-ți dărui?

Tu iată un noian de binefaceri

Ai revărsat asupra-mi, păcătosul:

Ajută-mă și-nădrumă-mă întru-mă.

Tu nu vrei pietre cu valoare mare,

Nici perle ori comori neprețuite,

Căci tu doar le-ai creat, sînt ale tale

Și totu-n lume e creat de tine.

Sărmanii muritorii nu pot să spună

Un pai că e făcut de ei în viață.

Clipînd din ochi, bătînd din aripi numai,

Tu știi să cirnuiești tot ce-i în ceruri

Și-a iadului împărăție oarbă.

Din mintea omenească nu vrei alta,

Nu vrei decît o inimă curată

Ce ți se-nchină,-atît ne ceri tu nouă.

Tu vrei să fii știut adevăratul

Domn al lui Izrael, ce înecat-a

Pe faraonul furios și mîndru.

Tu vrei doar fapte bune, fără pată,

Și-oricine să te laude, că-n suflet

Putera ta cerească-adînc citește.

Vai, plata ce ne-o ceri e mică

Și dacă, Doamne cugetăm mai bine

Vrei să ne dai din gloria eternă.

E mare bunăteaa Ta: mai mare-i

Iubirea ce ne-arăți, dar noi arare

O prețuim mai mult decît păcatul.

Apoi, ca și dreptatea, merge-alături

Milostivirea ta, cu care, Doamne,

Poți totul să-l preschimbi în veșnic bine.

Dar mare-i neștiința; și păcatul

Ni-i greu cînd vrem să-ți închinăm cucernic

O inimă umilă și curată.

Și mila ta atît de mare fie

Spre mine păcătosul, ca în ceruri

Ou să trăiesc de-a pururi lingă tine.

O, Doamne Sfinte, fă-mă demn de tine,

Și nu mă pedepsi cum mi se cade,

Căci eu trecui măsura iertăciunii.

Îndură-te că am greșit, Părinte;

Pătrunde-mă în inimă și-n suflet,

Și fă să vin acolo lingă tine.

Tu ce ești viață, adevăr și cale,

Învăță-mă că tot ce-n lume-i bine

Di bunăteaa-ți fără margini vine.

De-oi fi fericit și-ntr-o mulțumire

De viață și averi, fă pentru mine

Să le pot folosi cu mare teamă.

Iar de mi-ai hărăzit chin și durere,

Ca Iov de răbdător și tare fă-mă,

În slujba ta statornic fă-mă pururi.

Ce-ți place fie, mare împărate,

Și mie-mi place și mă-ncîntă încă,

Și-n soarta bună, și în cea amară.

Să n-am alt scop decît să fii în slujba

Măririi tale, prea puternic Tată!

Cin'te servește și onorează viața,

Și-apoi cu cînt și slavă-n ceruri suie.

PETRU CERCEL

Din limba italiană de Pimen Constantinescu

MĂNĂȘTIRILE=

veire de cultură, oaze de spiritualitate, cetăți de apărare

Țara noastră este o țară bogată în ruine antice, Pompeiul și Acropolele noastre sînt mănăștirile și bisericile, zidite, pe de o parte, pentru a arăta evlavia, pe de altă parte gustul pentru frumos și puterea de creație a popoului nostru. Referindu-ne la așezarea acestora, le întîlnim așezate într-o natură bogată în incintări, în marginea codrilor vechi, la poalele munților sau în deșul codrilor, pitorescul fiind una dintre condițiile esențiale ale artei, literaturii, culturii, muzicii. Ele prezintă o poziție unică în pitorescul României, și noi știm că frumusețea naturii apropie pe om de Dumnezeu, omul devenînd într-adevăr, făptură asemenea Creatorului. Numai în astfel de poziții pitorești și în același timp strategice, florile te cheamă, munții îți zimbesc, piraiele îți cîntă, iar omul le înțelege pentru că devine asemenea lor, se identifică cu ele. Ce frumos e să privească cineva cum pietatea străbunilor știa să-și aleagă locurile de unde să adore pe Creator; ce frumos să auzi deodată clopote răsunînd în văile munților spre a chema drumetii la odihnă și pe cei rătăcioși la turmă; ce frumos să vezi amestecîndu-se brazii cu turnuri de biserică, unde să poți admira atît de dreapta unire a artelor cu natura, creația lui Dumnezeu amestecîndu-se cu lucrurile omenești. Gîndindu-ne la timpul cînd au fost acestea pîite, pe după dealuri, nu cu din prisosul pungi, ci cu lipsuri și jertfe omenești, destul de mari, tînd într-o mină unealtă de lucru, iar în cealaltă unealta de război, trebuie să le socotim mult superioare marilor domuri din apus, ce impresionează prin dimensiuni și accesorii, prin statui ale lui Crist, în locul icoanelor, prin bănci și costume, asemănătoare celor de la operă. Interiorul bisericuțelor noastre, cîștigă mai mult prin intimitate. Deși te afli în casa lui Dumnezeu, parcă totuși ești în casa ta, în vatra ta. Și pentru ca să dăm valoare acestor pereți de lemn sau ziduri reci de piatră, trebuie să ne gîndim că cei ce au însuflețit aceste ziduri și le-au dat viață, cei care le-au construit, le-au păstrat și conservat, transmîndu-ni-le și nouă, au fost de cele mai multe ori călugării, asemenați de T. Argezi, cu niște „vulturi împiedicați să zboare” și pe care M. Kogălniceanu, în vol. „Tainele Inimii”, îi elogiază atît de frumos, pentru acest mare merit de întretinători și transmîtorii ai acestor comori neprețuite. Aceștia din urmă, renunțînd la o serie întreagă de lucruri „îngăduite”, dar nefolositoare, care-și sacrifică viața tocmai pentru ca idealul lor să trăiască, sînt un fel de „martiri” în sensul mai larg al cuvîntului, dezumanizați pentru a se diviniza, pe ei și pe semenii lor. La nici-un alt tip creștin, nu întîlnim mai puțin umamul și mai mult divinul, ca aici. Monahismul, așadar, nu este nicidcum, o invenție a celor comozii cum ar fi unii tentați s-o creadă. Fără a fi învinuiri, că-mi trag foc la oala mea, după o atență și minuțioasă cercetare, așa avea curajul să afirm și fără teamă de a fi desmintit, că nici-o altă instituție din țara noastră, n-a contribuit mai mult la propășirea culturală și spirituală a popoului nostru, așa cum a contribuit monahismul. Ar fi o crimă, să excludem pe monah și deci monahismul, din viața socială și culturală, din istoria Bisericii și a popoului nostru care a avut todeauna de unde da și monahi, și preoți, și cărturari, și cronicari, și martiri, și apostoli și tot ce-a fost nevoie, pentru ca noi să fim ceea ce sîntem și să avem ceea ce avem astăzi. Cultura și civilizația popoului nostru nu pot fi înțelese fără contribuția acestor oameni care au trăit mai mult pentru alții, decît pentru ei.

Puținele monumente istorice de artă religioasă, care ni s-au păstrat pînă astăzi, împotriva vitregiei timpului și a lipsei de înțelegere a unor oameni, este de așa mare preț, încît „rostul nostru în istoria civilizației, se fixează mai bine de jumătate, prin aceasta”. Mănăștirile în general și cele românești, în special, n-au fost și nu sînt doar un loc de refugiu pentru monahi și nici n-au servit numai ca locașuri de închinare, ci rolul lor a fost mult mai înalt, ele însemnînd unirea tuturor artelor. Mănăștirile de la noi, au rămas pînă astăzi cele mai importante monumente de artă, ducîndu-ne faima peste mări și țări. În ele, smeriții monahi, retrași departe de zgomotul și haosul din lume, în liniște și reculegere adîncă, la lumina din candelă, unită cu cea din sfericul de argînt și reflectată pe sfintele icoane, în miros de smîrnă și tămîie, între un psalm și o lacrimă, după post și rugăciune îndelungată, cu dragoste, migală și răbdare, pe care rar o mai întîlnim la artiștii zilelor noastre compuneau, pictau, brodau și tîlmăceau, nu numai Sf. Scriptură și alte cărți de slujbă sau opere ale clasicilor greci și latini, ci și zapise, hrisoave, acte domnești, anale și cronici cu evenimente importante din istoria țării. În mănăștiri domnești, ca Putna, Neamț, Bistrița, etc. s-au format dieri, pisari, gramăticii, caligrafi, copişti și miniaturişti, care cu pană de gîscă scriau idei de aur, iar cu esențe din plante vegetale copiau manuscrise cu o caligrafie excepțională, cu miniaturi, cu frontispicii și diverse podobe în culori, mărturie ale unui talent artistic deosebit. Aici, în mănăștiri, în refugiu creștinismului, științei, artei, și întruinele păstrîndu-se pînă astăzi manuscrise cu o valoare inegalabilă, ce împodobesc și înfrumusețază azi prețioase biblioteci din țară și străinătate. Cercetătorii români ca N. Iorga, I. Ghica, Al. Odobescu, Creangă chiar, în ale sale „amintiri” arată deopotrivă rolul ce l-au avut mănăștirile și chiar unele biserică, în pridvoarele cărora au luat ființă și au funcționat, cele dintii școli românești, iar prof. N. Cartoian, în Istoria literaturii române vechi, susține chiar că mănăștirile au fost singurele focare de cultură și lumină, de unde s-a răspîndit cartea în popor, prin manuscrise și tipărituri. Ele sînt piatra, marmora și bronzul, în care s-a săpat numele, datele și generozitatea noastră de odinioară. Și tot aici, delicate degete de domnițe, călugări ori călugărițe au țesut, au împletit, au cusut și au brodat dvere, acoperiminte de morminte, epitafe, odăjdii sacerdotale și domnești, care constituie astăzi cunoscute ale broderiei artistice, cu o valoare universală. Mănăștirile și monahii sînt așadar, promotorii, creatorii, păstrătorii și continuatorii celor mai prețioase bijuterii, toate creații ale harnicului și talentatului popor român. Pictură, sculptură, arhitectură, argintărie, caligrafie, muzică, ceramică, istorie, într-un cuvînt tot ce se cheamă „creație” își trag seva neîndoios de aici. Și nu întimplător, mănăștirile sînt creatoare și păstrătoare ale celor mai prețioase comori de artă. Frumusețea pe care necentenit o dorește monahul, nu și-a putut găsi o mai autentică expresie, decît în creația artis-

(Continuare în pag. a 5-a)

VENIȚI LA MÎNTUITORUL HRISTOS

(Duminica a 2-a după Rusalii; Matei 4, 18—23)

La începutul propovăduirii învățării Sale dumnezeiești, Iisus Hristos a ales pe Apostoli, ca ei să fie primii ucenici și cunoșcătorii adepților învățării și s-o mărturisesc oamenilor. După ce Iisus va fi încheiat jertfa pentru răscumpărarea neamului omeneș, Apostolii vor avea misiunea de a organiza și circumscrie Biserica Sa, călăuziți de Sfântul Duh în această lucrare.

Chemarea primilor patru Apostoli, Andrei, Petru, Iacov și Ioan, Mîntuitorul o face în modul cel mai simplu. Le zice: „Veniți după Mine și vă voi face pescuitori de oameni“. În simplitatea ei, însă, chemarea exprimă o misiune unică în lucrare. Pescarilor din Galileea li se încredința o lucrare fără seamăn și fără egal. În clipa chemării, ei nu știau încă acest lucru. Dar Iisus avea să-i pregătească în acest scop.

Ei aveau să primească „Putere de sus“ și să mărturisească pe Mîntuitorul în fața popoarelor, să vestească învățătura Sa. Să fie martori în fața lumii întregi cu privire la învierea Sa și înălțarea la ceruri. Ei vor lucra luminați și întăriți de Sfântul Duh, primit în ziua Rusaliiilor de la Părintele cereșc.

Ei vor înșușa la pescuit și la orice preocupare pentru ei renașterea, mîna de gîndul ca să adune pe oameni în Biserica lui Hristos. Ei nu vor mai pune preț pe lucruri trecătoare, ci vor lucra să dobîndească pe cele veșnice și dumnezeiești. Și nu numai pentru ei, ci și pentru toți credincioșii Bisericii.

În această lucrare, Apostolii aveau să sufere prigoana din partea fariseilor iudei și a păgînilor, dar nimeni și nimic nu le-a slăbit credința în Hristos. Ei nu s-au plecat și nu s-au înfricoșat în fața nici unei s-mări. Știau de la Iisus că misiunea lor este grea. Domnul le spusese: „Dacă (Ioan 15, 20) și altă dată le-a făgăduit fericire în și prin suferință: „Fericii veți fi voi cînd vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, mîntîind întru cinula Mea“ (Matei 5, 11).

Cuvîntul Mîntuitorului „veniți după Mine“ au avut puterea să schimbe gîndirea și viața Apostolilor. Și nu numai a Apostolilor ci și a tuturor celor au înțeles că această chemare are în ea o putere sfîntă.

Orice cuvînt al lui Hristos este de o actualitate fără sfîrșit, e înzestrat cu valoare veșnică. Deci și cuvintele „veniți după Mine“ vor rămîne o chemare neîncetată la apostolat, mereu vie și universală. Hristos are suprema înviere de a primi în Biserica Sa, un număr nesfîrșit de ucenici și apostoli. De aceea chemarea Lui nu se adresează numai unui anumit grup de oameni, unei anumite vîrste, sau profesioni, ci ea se adresează tuturor oamenilor. Oamenilor tuturor epocilor și tuturor locurilor.

Chemarea nu implică obligativitate, ci libertate. Iisus a precizat acest aspect și în alte împrejurări: „Cel ce vrea să vină după Mine“... (Matei 16, 24; Marcu 8, 34; Luca 9, 23). Căci orice constrîngere anulează dragostea. Fără dragoste și fără libertate, omul e lipsit de cea mai autentică trăsătură a chipului omeneș. Numai în deplină libertate și cu dragoste Apostolii „au lăsat toate“ și l-au urmat Mîntuitorului. Tot așa au făcut și primii creștini. În același fel au mers și sfinții mucenici, Sfinții Părinți și nenumerății cuvioși și credincioși din rîndul popoarelor lumii.

Cum se poate motiva chemarea mereu actuală „Veniți după Mine“? Inșiși Hristos-Domnul răspunde: „Căci fără de Mine nu puteți face nimic“ (Ioan 15, 5) și în altă parte: „Cel ce-Mi urmează Mie, nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții“ (Ioan 8, 12).

Chemîndu-ne la Sine, Iisus ne cheamă la Biserica Sa cea Sfîntă. Căci el e capul Bisericii. În

Biserică luăm legătura cu învățătura Sa, cu puterea Duhului Sfînt, în Biserica primim iertarea pacatelor prin Sf. Spovedanie și tot acolo — dacă dobîndim vrednicie — ne împărtășim cu Sfîntul Său Trup și Sînge. În Biserica primim dezlegare la toate problemele vieții. Iar în viață singure de rezolvat. Învățătura Bisericii dă tuturor întrebărilor un sens.

Din vîrsta cea mai fragedă, ființa omenească e legată de Biserică. Și atîta timp cît omul mărturisește dreapta credință legătura aceasta nu se rupe niciodată. Ea nu încetează nici după moartea trupescă, căci rugăciunile Bisericii însoțesc sufletele și pe drumul veșniciei. Mîntuitorul n-a spus în zadar: „Cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi“ (Ioan 11, 25), adică va trece în viața veșnică.

Iisus Hristos cheamă la Sine, din iubire, pe toți oamenii. Pe cei drepti li răsplătește, pe cei păcătoși li miluiește, tinerilor le dă înțelepciune, celor vîrstnici putere și ajutor, orfanilor și văduvelor ocrotire, celor în suferință alinare.

Oare cum răspundem noi la această chemare? Din Sf. Evanghelie aflăm că Apostolii, cînd au auzit chemarea, au lăsat îndată toate și au mers după Iisus. I-au dat imediat ascultare totală, fără condiții. E un exemplu minunat pentru toți. La chemarea lui Iisus, cine vrea s-o asculte, trebuie să lase pentru totdeauna toate răutățile, toate deprinderile pătimase, tot egoismul, într-un cuvînt toate faptele rele. Credinciosul trebuie să devină un mărturisitor al lui Hristos în orice împrejurare.

Să țină la învățătura Sf. Evanghelii, ca la lucrul cel mai de preț. „Învățați de la Mine că sînt blînd și smerit și veți găsi pace sufletelor voastre“, spunea Iisus celor care Li ascultau. Bunătatea smerenia, blîndețea, generozitatea sînt calitățile care exprimă, cea mai mare și mai puternică virtute creștină: iubirea față de oameni. Este realizarea unei stări superioare duhovnicești la care ne îndeamnă Sf. Ap. Pavel: „Să umblăm și noi întru înnoirea vieții“ (Romani 6, 4).

Cine dorește să fie ucenicul lui Hristos, trebuie să fie pătruns de încredere nețărmurită și de dragoste supremă față de Hristos.

Cuvîntul Apostol însemnează „trimis“, adică trimis de Hristos să chemă la Biserică pe oamenii care doresc să se mîntuiască. Să ne amintim că Ap. Petru, ajutat de Sf. Duh, a adus 3000 de oameni la Biserică după o singură cuvîntare (Fapte 2, 41). Dar nu poți cîștiga pe cineva la credință și la curățenie sufletească, pînă tu însuși nu ești credincios și curat.

Deci prima lucrare a apostoliei este înnoirea persoanei tale proprii. Apoi această înnoire trebuie extinsă la familia ta și la societatea din jurul tău. Există încă oameni, care știu foarte puțin, sau nu știu nimic despre Hristos, despre Biserică, despre Maica Domnului, despre Sfinți, sau alte rînduiri bisericesti.

Există mii și mii de bolnavi, care au nevoie de mîngîierea creștină, mii și mii de rătăciți la care ne trimite Hristos să le spunem: „Veniți la Biserica Mea“, la adevărul mărturisit în Simbolul credinței, întocmit de Sfinții Părinți. Veniți la Păstorul cel Bun ca să fie „o turmă și un Păstor“ (cf. Ioan 10, 16).

Răspunsul nostru la chemarea Domnului să fie neșovăitor și prompt, fără amîinare și cu deplină dragoste pentru Biserica Sa. Sf. Ap. Petru ne lămurește pe scurt slujirea apostoliei: „Dacă vorbește cineva cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu; căci slujește cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care o dă Dumnezeu, pentru ca întru toate Dumnezeu să se slăvească prin Iisus Hristos, Căruia Li este slava și stăpînirea în vecii vecilor. Amin“ (I Petru 4, 11).

Pr. Mihail Colotelo

Reflecțiile unui teolog romano-catolic asupra uniaticismului

Profesorul Ernest SUTTNER, titularul catedrei de Istoria Bisericii Răsăritului, a Facultății de Teologie romano-catolică din cadrul Universității din Viena, în studiul „Die stalinistische Unterdrückung der unierten Kirche in Galizien und im Karpatengebiet“, apărut în volumul „Sursum corda“, Graz, 1991, p. 423—438, pune următoarea întrebare în legătură cu apropierea ecumenică dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă:

Dacă Bisericile rărâriteană-ortodoxă și apuseană-romano-catolică sînt Biserici surori, precum reiese din Decretul asupra ecumenismului de la Vatican II, atunci de ce trebuie ca între ele să mai existe o Biserică unită?

Răspunsul la această întrebare îl găsește autorul în constatarea Conciliului II Vatican ca „uniatiunile sînt o eroare“ și consideră că toți cei ce admit Hotărîrile a-

cestui Conciliu „nu au voie să aspre spre noi uniții“, aceasta pentru că „fiecare nouă uniție jărmătează din nou Biserica lui Hristos“. De aceea, subliniază autorul, „unii teologi ortodocși sînt de părere — pe bună dreptate — că ecumenismul trebuie să facă în asa fel încît să ducă la renunțarea la uniaticism și la încetarea existenței Bisericilor uniate“, iar „unii diplomați bisericesti romano-catolici găsesc că ar fi mai potrivit dacă n-ar mai exista Biserica unită“.

Privind în perspectivă istorică apariția Bisericilor uniate, autorul arată că „în toate țările unde există, acestea s-au născut din greșeli teologice“, și „există pentru că s-au întîmplat greșeli în aspirația spre uniție“, și, că și azi, acestea „ridică noi probleme teologice“, „reparația lor constituind o nouă greșală“. „Ele trăiesc — afirmă autorul — pentru

că Dumnezeu este iertător și grășile noastre și Harul Său continuă cu toate separările noastre“.

„Astăzi, afirmă autorul, oamenii dacă vor să respecte burrînduială trebuie, fără milă, să înlăture urgent, această nouă greșală a separării“.

„Ecumenismul vrea — subliniază autorul — să înlăture orice acțiune de separare și ecumeniștii dovedesc o profundă înțelegere, dar atîta timp cît se poate movează separație și ruptură credință, reținerea acestora este deplin justificată“.

În consecință autorul consideră că „protecția juridică a Bisericilor uniate“ contravine respectului convenit Bisericilor Ortodoxe, împus catolicilor de Conciliul II Vatican: ca „Biserici surori“.

Asist. dcl. Irimie Marg

MĂNĂSTIRILE =

vetre de cultură, oaze de spiritualitate, cetăți de apărare

(Continuare din pag. 4-6)

tică, materializare a frumuseții sale duhovnicești. Desfigurată de urîmirea păcatului, sufletul omeneș însetează după frumusețe, ca un pămînt fără apă. Mănaștirile noastre însă n-au fost numai focare de cultură, ci și cetăți de apărare și oaze de spiritualitate. Ele sînt fragmente din istoria vie a neamului nostru, momente din viața strămoșilor, eternizate în orice cărămidă, volț de piatră sau filă de carte. Ele transmit cele mai însemnate documente și redau cel mai fidel chipurile ctitorilor, zugrăviți în tablourile votive. Atît monumentele în sine, cît și ceea ce s-a păstrat în și prin ele dovedesc originalitate, inventivitate, însușiri ale sufletului nostru românesc. Ștefan cel Mare, spre exemplu, a cunoscut și prețuit, deopotrivă tradiționala și bătrîna cultură bizantină, cît și noua cultură a renașterii. Strămoșii noștri, rămași în parte anonimi, știau că o artă, nu se face cu principii din import. Meseria frescelor exterioare din Bucovina, ca și cea de la Cozia, Rîmeș sau Sîmbăta, fiind localnici, au făcut multe localizări și adaptări, la specificul nostru românesc. Peste tot sfinții sînt reprezentați, cu durerile, cu bucuriile, cu seninătatea, specifică românului. Românului nu i-a lipsit nicînd, gustul proporției, păstrînd un echilibru perfect între omeneș și duhovnicesc. Figurile au mișcare, monumentalitate, expresivitate. E lesne de constatat, tristețea cînd e vorba de moarte sau bucurie, cînd e vorba de biruință și înviere. Dacă ne referim numai la „Căderea Constantinopolului“ sau la „Judicata de Apoi“ de la oricare din mănaștirile din nordul țării, scene considerate de specialiști ca superioare, scenelor similare din Padova sau Pisa, observăm cum prin caracterul lor realist, împărtășesc mai degrabă bucuria victoriei împotriva turcilor, care ne amenințau țara în acel timp, decît sentimentul fricii față de divinitate (Bîrsănescu St., Mag. Ist., nr. 3, 1967, p. 9—13). Impunătorul sulițelor făcute în ochii sfinților de la Cozia, iscăliturile de pe chipurile sfinților de la Voroneț sau Arbore, urmele de metereze de la Probota sau Comana vor arăta deopotrivă atît cruzimea bezăniștilor, cît și acinștea depolitivă a pingăritorilor,

din vremuri mai noi, ca și chipul de apărare celui din urmă colț de țară.

Dar rolul mănaștirilor n-a fost numai cultur și ele au servit unorii drept fortărețe unde „se refugiau creștinii, se închideau giuvaerurile, salurile argintăria și banii în timp de răsmeriță, de bălănie, de foc și de sabie“. Locuitorii Bucureștilor, scrie Ghica în „Opere“, 1956, p. 302 „găseau scăpare pentru ei și averile lor la picioarele altarului și țării zidurilor“, fapt ce explică în parte, grija care au avut-o domniile, de a le întări cu ziduri metereze, ca pe niște adevărate cetăți (vezi și Cațoian N. Descript. lit. vechi, p. 26). Dimitrie Cantemir în „Descriptio Moldaviae“, subliniind un alt rol mănaștirilor, scria: „Nu putem să nu lăudăm ospitalitatea ce se practică în toate mănaștirile din Moldova, pentru orice oaspete, fie el ortodox, evreu, turc sau armean...“ (vezi ed. 1973, p. 359). Și-apoi oare mai este cineva care să nu știe că primele școli ale fost inițiate în mănaștiri și cu inițiativa Bisericii, unele fiind și azi în jurul bisericilor ce le patrona, cum ar fi Sf. Spiridon și Socola de la Iași sau Filantropia și Colțea de la București.

Dar înainte de a fi centre de cultură, cu o intensă activitate socială și filantropică, mănaștirile noastre au desfășurat secole de-a rîndul și desfășoară și azi, o intensă activitate spirituală. E întocmai ca niște cedri din Liban, au crescut pe pămîntul românesc, spre a opri vînturile ereziilor celor pierzătoare de suflete și a da umbră celor dogoriți de arșița păcatelor. Aici și numai aici, ridică cel căzut și se mîngîie cel necăjit; omul scîbit de faptele sale și ale celorlalți, vine aici ca să depună mîhnirea, să-și curățe inima prin căință, să se împace cu dușmanii săi. Mănaștirile noastre au fost și au rămas adevărate „oaze“ duhovnicești sint vetre de lumină spirituală ce au rezistat de lungul veacurilor, tuturor ereziilor și influențelor dinlăuntru și dinafară, potrivnicie ortodoxiei și intereselor poporului nostru dreptcredincios.

Pentru toate acestea, putința de a ne bucura de o așa moștenire nepieritoare, trebuie să constituie pentru noi toți un adînc îndemn de a le cunoaște și păstra, ca pe lumina ochilor.

Cateheză despre jurămînt

(Urmare din pag. 1-4)

făgăduințele cu jurămînt. Este, firește, un mod omeneș de a vorbi, dar care avea să-i asigure pe oameni că Dumnezeu este totdeauna făgăduințele Sale, că este statornic în a răspîndi cu bună-țare pe cei ce înșelînesc voia și poruncile Sale, sau pedepsește pe cei ce le încalcă. Și tot așa trebuie să se comporte și oamenii în relațiile dintre ei: să spună numai adevărul și să-și țină cuvîntul dat.

În prima sa carte, Biblia arată că pentru ca regele Sedomei să fie convins și să nu se îndoiască de spusele lui Avraam, acesta îi declară cu jurămînt (ce se făcea prin ridicarea mîinii drepte în sus spre Dumnezeu) (Facerea 21, 23—24).

Pentru a nu lăsa nici un fel de îndoială asupra făgăduințelor date lui Avraam, Dumnezeu îl asigură sub forma jurămîntului (Facerea 21, 16—18). La rîndul său, Avraam, pentru a avea certitudinea că i se va împlini dorința, cere slujă sa să facă jurămînt tot sub forma de jurămînt (Facerea 24, 3).

Dacă jurămîntul adevărat conferă fermitate caracterului prin ținerea cuvîntului dat, în schimb jurămîntul strîmb, sub care se ascunde înșelătoarea, constituie o „pingărire a numelui celui sfînt a lui Dumnezeu“ (Leviticul 19, 11—12). Adevăratul jurămînt constituie o mărturisire de credință și de cinstire a lui Dumnezeu; de aceea el primește autoritatea convenită numai dacă este făcut în numele lui Dumnezeu: „Să te temi de Domnul tău și numai lui să-și slujești, de el să te lipsești și pe numele lui să te juri“ (Deuteronom 6, 13).

Profeții Vechiului Testament arătau că jurămîntul făcut pe numele Dumnezeului adevărat, este o binecuvîntare, aducînd cinstire lui Dumnezeu, fiindcă a mărturisit adevărul și dreptatea în nu-

mele lui Dumnezeu înseamnă a-i aduce ceevănă preamărire (Isaia 4, 2). Ceea ce condamnă profeta este jurămîntul fals, strîmb. Prin el vine nedreptatea între oameni și se necinștește numele lui Dumnezeu (Zaharia 8, 17).

Pe timpul Mîntuitorului cărturării și fariseii au falsificat adevărul înțeles al jurămîntului, spunînd că numai cel făcut în numele lui Dumnezeu trebuie ținut. De aceea, obișnuiau să jure, fără a ține jurămîntul, pe cer, pe pămînt, pe Ierusalim, sau chiar pe capul lor. Iisus condamnă sentințios această practică, deoarece toate sînt legate de numele lui Dumnezeu: „Ați auzit că s-a zis celor de demult: să nu juri strîmb, ci să-ți înaintea Domnului jurămintele tale. Eu însă vă spun: să nu vă jurați nicidecum, nici pe cer, fiindcă este tronul lui Dumnezeu, nici pe pămînt, fiindcă este așternutul picioarelor Lui, nici pe Ierusalim, că este cetatea marelui împărat, nici pe capul tău să nu te juri, fiindcă nu poți să faci un fir de păr, alb sau negru. Ci cuvîntul vostru să fie: ceea ce este da, și ceea ce este nu; iar ce este mai mult decît aceasta, de la cel rău este“ (Matei 5, 33—37).

Dacă credincioșii tind cu consecvență spre sfințenie și desăvîrșire, dacă gîndurile, vorbele și faptele sînt totdeauna curate și sincere, nu mai este nevoie de jurămînt. Aceasta ar fi și starea ideală ce ar trebui să se statornicească între ei. De aici și îndemnul Sfințului Iacob: „Iar înainte de toate, fraților mei, să nu vă jurați de nici pe cer, nici pe pămînt, nici cu orice alt jurămînt, ci să fie vouă ce este așa, așa, și ce este nu, nu, ca să nu cădeți sub judecată“ (Iacobi 5, 12).

Dar nu toți se află pe aceiași treaptă de sfințenie. Biserica nu este numai a dreptilor și a sfinților, ci și a păcătoșilor, căci „cei bolnavi au nevoie de doctor...“

„Într-o casă mare — spune Apostolul — nu sînt numai vase de aur sau de argint, ci și de lemn și de pămînt, și unele sînt spre cinste, dar altele sînt spre necinste“ (II Timotei 2, 20). Așa sînt lucrurile, pentru ca toți să poată conviețui în pace și armonie, pentru a înlătura minciuna și a statornici deprimarea în ținerea cuvîntului dat, Biserica nu a lăsatat jurămîntul, ci l-a socotit ca un pedagog, care oferă țării și demnitate caracterului și crează deprimarea de a spune numai adevărul și de a evita minciuna: „Căci oamenii se jură pe cel mai mare și jurămîntul este pentru ei spre întărire și sfîrșit al oricăror neînțelegeri“ (Evrei 6, 16). Apostolul neamurilor folosește des expresia: „Martori imi este Dumnezeu“, pentru ca cei cărora le sînt adresate cuvintele lui, să aibe certitudinea celor comunicate (Romani 1, 9; II Corinteni 1, 23; Galateni 1, 20; Filipeni 1, 8), — și chiar li se adresează cu jurămînt spunînd: „Vă jur întru Domnul“ (I Tesaloniceni 5, 27) —.

Pe de altă parte, Biserica a condamnat totdeauna cu asprime jurămîntul îndreptat împotriva vieții semenului, cum a fost, de pildă, jurămîntul lui Irod, care a dus la tăierea capului Sfințului Ioan Botezătorul. Cu aceiași asprime a fost pedepsit și jurămîntul fals, minciinos, socotit ca o crimă împotriva vieții semenilor. Astfel, Învățătura celor 12 Apostoli, scrisă în primul secol creștin, spune categoric: „Să nu juri strîmb, să nu dai mărturie minciinoasă, să nu vorbești de rău, să nu-ți mînte răul. Să nu fiți cu două gînduri, nici cu două feluri de vorbă, pentru că două feluri de vorbă este cursa morții“. La rîndul lor, canoanele bisericesti pedepesc și ele jurămîntul fals. Așa spre pildă, canonul 25 apostolic pedepsește cu caterisirea pe clericul care se depus jurămînt strîmb, iar canonul

64 al Sfințului Vasile cel Mare oprește 10 ani de împărtășanie pe credincioșii care au depus jurămînt minciinos.

Jurămîntul strîmb a fost totdeauna incriminat și de legile civile prin diferite pedepse, mergînd de la cea capitală, pînă la condamnarea la închisoare.

IV. Recapitularea-Aprecierea

Cînd a apărut jurămîntul? (După căderea omului în păcat, odată cu apariția vicleniei, a minciunii și a neîncrederii între oameni). Care este rostul jurămîntului? (De a alunga neîncrederea și suspiciunea, care tulbură relațiile dintre oameni) Cum era considerat jurămîntul în Vechiul Testament? (Un adevărat act de cult. El poartă sfințenia lui Dumnezeu, fiindcă exprimă dreptatea lui Dumnezeu, iar jurămîntul strîmb aduce pedeapsă grea, deoarece aduce o „păgînire“ a numelui lui Dumnezeu). Dacă oamenii spun mereu adevărul și își țin promisiunile, mai este nevoie de jurămînt? (Nu mai este nevoie). Aceasta este situația ideală de desăvîrșire, spre care trebuie

să tindă toți credincioșii și spre care ne îndeamnă și Mîntuitorul. Dar cum Biserica este și a păcătoșilor, și cum între toți credincioșii trebuie să existe armonie și pace, practica jurămîntului devine folositoare, tocmai pentru a cimentea și garanta încrederea între oameni.

V. Asocierea

Avînd o utilizare superioară în viața oamenilor, jurămîntul este întîlnit în diferite forme în toate religiile și la toate popoarele. Pe lîngă aspectul religios, în care se invocă numele lui Dumnezeu, există și jurămîntul din viața civilă, folosit în tribunal pentru stabilirea adevărului, iar jurămîntul militar, de fidelitate față de patrie, reprezentînd un angajament solemn, care dă expresie simțămîntelor patriotice. — Mai există și jurămîntul de fidelitate față de o instituție, față de Biserică, față de practicarea cu simț de răspundere a unei activități, precum și alte forme particulare de asigurare a adevărului mărturisit, sau a ținerii unei făgăduințe, prin așa-numitul „cuvînt de omenie“...

VI. Generalizarea

Jurămîntul religioz înseamnă deci, a lua pe Dumnezeu ca martor pentru adevărul mărturisit sau făgăduința făcută avînd credința în puterea lui Dumnezeu și a pedepsi minciuna.

VII. Aplicarea

1. Datorită importanței sale jurămîntul este aplicat în instanțele bisericesti de judecată, pentru stabilirea adevărului și dreptății.

2. Jurămîntul solemn se face biserică, cu mîna pe Sfînta Evanghelie și pe cruce. Se mai practică și jurămîntul solemn întînd două persoane, săvîrșit în biserică în fața preotului, privînd mărturisirea unui adevăr, ținerea unei făgăduințe, sau de fidelitate reciprocă între soți.

3. Pentru situații independente de cel ce a săvîrșit jurămîntul în cazul în care acesta nu poate fi ținut, Biserica acordă dezlegare de jurămînt. Dar ținînd seamă de importanța jurămîntului, cuvînta a fi făcut cu seriozitate și chibzuință, spre a putea fi ținut cu sfințenie.

IN ATENȚIA CITITORILOR

Informăm pe stîmății cititori ai Telegrafului Român că în *Librăria eparhială, str. Mitropoliei nr. 3 Sibiu, cod. 2400*, se mai găsește următoarele cărți:

Rugăciuni și învățături de credință ortodoxă	60 l.
Arhiepiscopia Sibiului, pagini de istorie	110 l.
Romanitatea, continuitate, unitate	50 l.
În țara bisericilor de lemn	50 l.
Arhim. T. Tohăneanu: Pictura pe sticlă (album)	125 l.
Contribuții istorice privind perioada 1918—1939	80 l.
Biserica strămoșească din Transilvania în lupta pentru unitatea spirituală și națională a poporului român	60 l.
Contribuții transilvănene la Teologia ortodoxă	75 l.
Lazăr-Leon Asachi în cultura română	100 l.
Maica Domnului în 40 de ipostaze	500 l.
Prima școală românească	15 l.
Îndrumător bisericesc 1990	50 l.
Îndrumător bisericesc 1991	70 l.

Aceste cărți pot fi comandate și ramburs la *Librăria eparhială* mai sus specificată, cu suportare cheltuielilor de expediție.

Raportul dintre bunurile materiale și cele spirituale

(Duminica a 5-a după Rusalii)

Vindecarea de către Mîntuitorul a celor doi îndrăciți din latreua pherghesenilor ne oferă posibilitatea de a vedea o reacție diferită de cele de pînă acum, a oamenilor pe care i-a cercetat Iisus. Dacă pînă acum, peste tot, Domnul a fost așteptat cu interes deosebit și primit cu însuflețire, în aceste locuri, după ce redase chipul lui Dumnezeu în două ființe dezumanizate (Matei 8, 28; Marcu 5, 3—5; Luca 8, 27), „plătii” cu prețul unei turme de porci, locuitorii L-au iugat pe Domnul „să plece din hotarele lor” (Matei 8, 34). Interesul egoist legat de bunurile materiale era atât de mare, încît salarea vieții altora nu avea nici o semnificație, atât timp cît leza încrederea lor. Chiar dacă îi incomoda foarte mult prezența acestor ființe nenorocite, fiindcă „nimeni nu putea să treacă pe calea aceea” (Matei 8, 28), totuși, cînd li s-a cerut un sacrificiu, iau poziție categorică, fără nici un fel de tranzacții, gîndindu-se că nu cumva și pe alii departe în cine știe ce împrejurare s-ar mai ivi, să se repete această scenă... Prețuind unilateral și exclusiv bunurile materiale, au neglijat complet bunurile spirituale, alterînd și adevărul raport dintre bunurile vieții.

Vom vedea în continuare care este învățătura Evangheliei despre raportul dintre bunurile materiale și cele spirituale. Raportul dintre bunurile materiale și cele spirituale este în funcție de concepția despre raportul dintre suflet și trup, ca și a concepției despre lumea materială.

Cartea Sfîntă ne arată încă de la început că originea deopotrivă a bunurilor spirituale și materiale este în bunătața lui Dumnezeu. Ele au fost date omului prin opera creației, constituind o condiție esențială a existenței sale.

Pe de altă parte, în cadrul creației, poziția omului deține o demnitate cu totul deosebită. În ființa lui stă înscrisă, o dată cu suflarea divină, marea chipului lui Dumnezeu. Iar dacă cealaltă creație răzută a venit la existență prin cuvîntul, care exprimă voința Zidibrului, omul a fost creat printr-o participare directă. Nu numai sufletul, ci și trupul; ceea ce îl leagă pe om mai mult, atât de lumea materială, cit și de cea materială. Fiind stăpîn al creației văzute, bunurile acestei lumi devin necesități ale existenței omului, iar pentru continua perfecționare a creației, el își va aduce aportul în calitate de „împreună lucrător cu Dumnezeu”. Avînd ființa formată din suflet și trup, bunurile spirituale și materiale sînt necesități firești care îi asigură dezvoltarea pe plan spiritual și existență biologică. În calitate de pămînt — spune un Sfînt Părinte (Sfîntul Grigorie Nazianz) — eu sînt legat de viața de aici, însă avînd în mine o parte divină, port în mine dorul după veșnicie”.

Păcatul a stricat ordinea și armonia creației, a tulburat relațiile omului cu lumea, generînd în același timp și contradicția lui psihic-fizică. De aceea nu e vinovat numai trupul care a mîncat fructul oprit, ci în primul rînd sufletul care n-a ascultat porunca și a primit fructul...

Antichitatea precreeștină concepe dualismul spiritului și materiei aflată în luptă continuă, a propovăduind că materia este rea; lumea, o vale a plîngerii, iar trupul este o închisoare a sufletului, care așteaptă mereu sfîrșitul eliberării într-o altă lume, sau într-o toală stingere...

„Hristos a slobozit cosmosul de zeitățile păgîne — remarcă unolog (Oliver Clément) — de aspirările magice ale acestora asupra vieții omenești. Intruparea Sa a distrus dualismul care făcea în trup un mormînt pentru suflet și din pămînt un exil... Invierea Sa a desființat lumea ca mormînt și a descoperit-o ca euharistică”.

Sfînta Carte ne arată că „orice dare bună și ori ce dar desăvîrșit e sus este coborîndu-se de la Părintele luminilor” (Iacob 1, 17). Deși e vin de la Dumnezeu prin purtarea Sa de grijă, la bunurile vieții se ajunge prin muncă și pot fi înmulțite prin strădania cultivării lor. Tînga din Evanghelie care nu a înmulțit talantul nu a avut scuză, „a primit condamnarea veșnică, iar Apostolul poruncește categoric: cel ce nu vrea să muncască nici să nu mîncească” (II Tesaloniceni 3, 10).

Grijă față de bunurile sufleteste constituie o datorie a credinciosului, fiindcă sufletul este de origine divină și nemuritor. „Ce ar fi omul dacă ar cîștiga toată lumea, dacă-și va pierde sufletul nu ce ar da omul în schimb pentru sufletul său” (Matei 16, 26). Tot și de naturală și necesară este și datorie asigurării celor necesare popului, fiindcă după cum spune Apostolul: „nimeni nu și-a urît reodată trupul său, ci-l încălzește și-l hrănește precum și Hristos Biserica” (Efeseni 5, 29). Prin ridicarea în creștinism a concepției despre trup la valoarea de „templu al Duhului Sfînt” și de „mădular lui Hristos” (I Corinteni 6, 19,5), bunurile necesare trupului trebuie să revină în funcție de bunurile necesare sufletului și invers. De pildă, dacă „grija de trup o prefacem în poftă” (Romani 13, 14), dacă trupul devine neînfricat, sufletul va avea mult de suferit, precum și sufletul stăpînit de patimi, va deruta distrugător activitatea trupului și va pierde menirea arătată de Apostol...

Nu adunarea firească a bunurilor necesare vieții truștești o comate Mîntuitorul, cînd ne oferă sugestiv exemplu al „păsărilor cerului” și „cîrmilor cîmpului...” (Matei 6, 25—34), ci pierderea încredinței în bunătața și purtarea de grijă a Părintelui Ceresc; teama îngrijorarea prea mare care tulbură sufletul; ca și pierderea cumătării în folosirea lor (Luca 12, 29). Mîntuitorul a combătut nestăruita lăcomie după bunurile prisositoare, care subjugă, înrobesc viața sufletului, fiindcă „unde este comora voastră, acolo este și inima voastră” (Matei 6, 21). Și pentru a da interpretare lăcomiei după viațire, devenită patimă înrobitoare, iar averea un idol căruia îi ujești cu teamă și îngrijorare, și care sufocă viața sufletului, Mîntuitorul personifică lăcomia averii și banului, sub numele lui „Mamonă”, contrar lui Dumnezeu, și arată că „nu putem sluji la doi oameni: lui Dumnezeu și lui Mamonă...” (Matei 6, 24).

Așadar, bunurile materiale nu sînt rele în ele însele, ci acumularea lor necinstită, peste necesarul vieții, ca și folosirea lor egoistă și cumpătată. Arătînd că „viața unui om nu constă în surplusul avuțiilor sale” (Luca 12, 15), Mîntuitorul nu combate necesarul bunurilor materiale. De pildă, bogatul căruia i-a rodit țarina nu a fost condamnat pentru activitatea sa în direcția cîștigării bunurilor materiale și nici pentru faptul că le-a avut cu prisosință din rodul natural al cîmpului, ci pentru că folosindu-le numai pentru sine, a pierdut simțul cumpătării, al necesarului firesc. La fel, bogatul „îmbrăcat în porfiră și vison” nu s-a făcut vinovat pentru faptul că a avut bunuri, ci pentru că le-a folosit în mod egoist, neținînd cont de lața săracului Lazăr, aflat la curtea sa bolnav și în lipsă totală de necesarul vieții. Tînărul bogat, care dorea viața veșnică nu a fost dat ca exemplu negativ de către Mîntuitorul pentru că ar fi avut bunuri materiale, ci pentru că inima lui era înrobită de ele. În aceste situații, bunurile spirituale menite să dezvolte viața spre un orizont mereu deschis, sînt înabușite, iar viața dominată de patimi încezește în propria ruină. De aici vedem că, dacă bunurile spirituale pe măsura înmulțirii lor aduc un plus de putere valorilor veșnice, bunurile materiale nechibzuit folosite reușesc să te facă prizonier lor prizonier, închizîndu-te în egoismul închiric al vieții. Vem apoi că modul folosirii bunurilor materiale influențează direct și decisiv roada bunurilor spirituale.

Trecînd la aspectul pozitiv al agonisirii și folosirii bunurilor materiale, remarcăm că acestea pot deveni un adevărat izvor de cîștigare a bunurilor duhovnicești nemuritoare. Iată o interesantă remarcă a unui teolog (Oliver Clément) în acest sens: „Dacă seva seacă de la pămînt, dacă apa descrie în univers un ciclu roditor, dacă erul și pămîntul se sîrută în soare și în ploaie, dacă omul munește, seamănă, ară și culege, dacă floare tresare și este încărcată de parfum, dacă sămînța de grîu moare în pămînt și răsare din nou picul încărcat de smerenie, este pentru ca să apară hrana necesară pentru viață, este pentru ca, în sfîrșit, omul să facă din trupul pămîntului un potir oferit lui Dumnezeu”. Reprezentînd o binecuvîntare divină, bunurile materiale aduse ca dar, se sfîșiesc și devin bunuri spirituale, mijloace de transmitere a harului mîntuitor, cum este de pildă pîinea și vinul prefăcute în Trupul și Sîngele Domnului. Biseica se roagă atât pentru „îmbelșugarea roadelor pămîntului”, cit și pentru „mîntuirea sufletelor noastre”, pentru sfîșierea tuturor bunurilor materiale, dă fermitate caracterului, întîrînd puterea de stăpînire a firii, scotîndu-o de sub povara patimilor, îmbogățindu-o cu bunuri nemuritoare.

Economisirea bunurilor materiale, punînd stavilă irosirii lor este un mijloc de rodnice duhovnicească, aducătoare de mîntuire, știut

fiind cum în creștinismul primar, cei ce posteau rețineau costul bunurilor ce le-ar fi folosit, punîndu-l la dispoziția celor ce aveau nevoie de hrană. S-a lărgit atît de mult folosirea bunurilor materiale în folosul semenului, ca mijloc de îmbogățire spirituală, încît fapta milosteniei a depășit caracterul incidental, transformîndu-se într-o adevărată acțiune de dăruire a tuturor bunurilor prisositoare în favorul nevoiașilor, spre a le asigura și lor necesarul. Iar pentru sporirea necontenită în iubire, bunul cel mai de preț al creștinului, care îl aseamănă și îl unește cu Dumnezeu, bunurile materiale au devenit comune și fiecare primea după trebuință „cu bucurie și cu bunătața inimii” (Fapte 2, 46) și „nimeni nu era lipsit între ei” (Fapte 4, 34—35).

De aici vedem că în măsura în care un credincios își îmbogățește bunurile spirituale, va dobîndi și simțul agonisirii și folosirii bunurilor materiale. De pildă, pe măsură ce creștinul va crește în intelpeciu, cumpătare, dreptate, credință, nădejde, dragoste, va agonisi și folosi bunurile materiale după regula „dreptei socoteii”, făcînd din ele bunuri veșnice.

Dacă modul folosirii bunurilor materiale în favorul semenilor cunoscut ca fapte ale milei truștești, va deveni criteriul judecării din urmă și a repartizării noastre la dreapta, sau la stînga (Matei 25, 35—46), este tot atît de adevărat că și bunurile spirituale îmbogățesc zestrea sufletescă a credinciosului, în măsura în care ele sînt

puse în folosul semenului. Și faptele milei sufleteste, printre care: a învăța pe cel nepriceput (Tit 2, 2—7); a îndrepta pe păcătos (Iacob 5, 19—20); a da sfat celui ce are trebuință, a mingia pe cel intristat, pe cei slabi, a sprîjini pe cei neputincioși (I Tesaloniceni 5, 11—15), a ierta pe cel ce ne-a greșit (Matei 6, 14—15); a nu ne răzbuna, ci a ne ruga pentru aproapele nostru (Romani 12, 19—20; I Timotei 2, 1) — constituie o poruncă divină și deci o condiție a dobîndirii mîntuirii.

Din cele de pînă aici tratate vedem, pe de o parte, că bunurile materiale deși pieritoare, constituie mijlocul obținerii bunurilor spirituale și veșnice. Într-un cuvînt oratoric fără egal, Sfîntul Ioan Gură de Aur exclamă: „... Aveți un obol? Cumpărați cerul! Nu că cerul ar fi ieftin, ci pentru că Domnul este bun cu credincioșii. Nu aveți obol? Dați un pahar cu apă... cerul se cumpără, cerul se obține. Și noi ne dezinteresăm. Dați puțin și primiți mult. Dați bunuri pieritoare și primiți bunuri nepieritoare”.

Pe de altă parte, deși constituie obiectul major al vieții creștine, valoarea bunurilor spirituale, duhovnicești, este verificată prin convertirea lor în bunuri materiale, îndreptate spre satisfacerea nevoilor semenului. Mai mult decît ridicarea contemplativă la cer a Sfîntului Pavel — spunea cineva — valorează în fața lui Dumnezeu hrana pe care o dau unui nevoiaș lipsit de ea. Dacă în prima situație asistăm la ridicarea și gustarea de către anumite persoane a bunurilor veșnice ale lui Dumnezeu, în cea de a doua, Dumnezeu însuși fructifică prin noi, prin oricare din noi, bunurile iubirii Sale veșnice în lume, descoperindu-le mereu, spre continua atragere a lumii, a creației în bucuria vieții Lui, căruia se cuvine mărirea și închinăciunea în veci. Amin.

Preot prof. S. Andrei

TEORIA CREDINȚEI LA KIERKEGAARD

Problema credinței a fost preocuparea de căpătîiu și a marelui gînditor danez, Soeren Kierkegaard, caracterizat ca fiind „ultimul mare protestant”, comparat cu marii fondatori ai protestantismului, precum și „umbră tirzie” a pustinicilor, a căror viață întreagă a fost o strădanie continuă pe calea desăvîrșirii. A fost cel mai bun scriitor al țării sale, comparat și cu Nietzsche, Dostoievski, Pascal. El însuși a dat atenție modelelor apostolice și a raportat viața și faptele sale la ale sfîntului apostol Pavel, dar spre a se osindi. Și-a făcut din creștinism o idee atît de sublimă, încît afirma, că nici un om n-ar putea ajunge vreodată a se numi creștin. Întreaga gîndire a acestui filozof este o meditație asupra credinței, după cum însuși a mărturisit: „Toată opera mea se ocupă, înainte de toate, să lămurească problema credinței”. (Foi et vie: revue mensuelle, août-septembre, 1934, Paris).

Legat de studiul acestei idei, a subliniat rolul important al voinței în credință, căci altfel nu s-ar putea explica afirmația lui Iisus după înviere: „cel ce nu va crede se va osindi” (Marcu, 16, 16).

În cadrul sferei credinței, spune, că credința este punctul la care spiritul omenesc este constrins a se opri. Credința este o cunoaștere desăvîrșită, superioară oricărei cunoașteri nemijlocite sau imediate. Este un ceva ce nu poate fi depășit și nici nu este susceptibil de progres sau de argumentări raționale. Erou neîntrecut al credinței a fost considerat Avraam, care prin credință a ascultat chemarea lui Dumnezeu, „neștiind încotro merge și a sălășliu vremelnic în pămîntul făgăduinței”. (Evrei 11, 8—9). Starea sufletescă a credinciosului poate fi cel mult descrisă, fără a putea fi explicată, credința în sine opunîndu-se sferei intelectului, ca și sferei lucrurilor palpabile.

Credința nu se reduce la idei filozofice sau la fapte istorice; ea face parte din domeniul calității. Despre credință spune, că nu poate fi posedată în parte, nu se dobîndește în mod evolutiv de la puțin la mai mult; sau o posedăm întreagă sau o posedăm deloc.

La credință se ajunge printr-un salt, ca fapt de liberă voință. Cel ce ascultă învățăturile Mîntuitorului și caută să-L urmeze, nu se va îndoi nicicînd de învierea Lui.

Rol important în dobîndirea credinței îl acordă citirii cuvîntului lui Dumnezeu. Cel ce citește acest cuvînt cum se cuvine, crede în Dumnezeu; cel ce nu-l citește cum se cuvine, se va îndoi și nu va crede. În citirea cuvîntului lui Dumnezeu nu trebuie să văd cum acest cuvînt îi judecă pe alții ci „cum mă judecă pe mine”. Cînd am în față o oglîndă, nu trebuie să văd oglinda, ci să mă văd pe mine însumi în oglîndă.

Creștinismul — spune acest mare filozof — nu se lasă determinat obiectiv prin referirea la un conținut intelectual. Mizul creștinismului este credința, al cărei scop este de a ne face contemporani ai Hristos, în sens spiritual, să ne apropiem și să ne lege de Hristos. Dumnezeu este pururea nevăzut și nu ne putem apropia de El, prin mijloace raționale. Singura cale care duce la Dumnezeu este drumul credinței.

Despre credință spune, că este totdeauna ocazie cu două înțelesuri. La dobîndirea credinței omul e plasat în față a două alternative, din care va alege una. Apariția lui Hristos poate fi izvor de smînteală sau izvor de credință, deci are loc alegerea între smînteală și credință.

Prin dobîndirea credinței se cere străduință încordată. De aceea credința este rezervată luptătorilor care din slăbiciunea lor pot face forța lor, din nebunia lor, înțelepciune. În acest sens, zice apostolul Pavel: „Nu că am apucat răsplată ori că sînt desăvîrșit, dar alerg după ea să o cunosc, intrucît cucerit am fost și eu de către Hristos Iisus”. (Filipeni 3, 12). Același sfînt apostol spune: „M-am luptat lupta cea bună, am ajuns la capătul drumului, am păzit credința” (II Timotei 4, 7). Corintenilor le spune: „Mă voi lăuda mai ales întru nepunțile mele, ... căci tocmai cînd sînt slab, atunci sînt tare” (II Corinteni, 12, 9—10). El aceluși le zice: „Dumnezeu și-a ales pe cele neune ale lumii, ca să rușineze pe înțelepți: Dumnezeu și-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să dea de rușine pe cele tari” (I Corinteni 1, 27).

Spre a ne plasa în starea în care să alegem între smînteală și credință — zice filozoful danez — trebuie să ne facem contemporani ai lui Hristos, ștergînd cele 18 secole care ne facem departe de El (Kierkegaard s-a născut la Copenhaga, în 1813 și a murit în 1855).

Credința este în mod esențial contemporaneitate, căci în raport cu Absolutul nu există decît un timp: timpul prezent. Aceasta o confirmă apostolul Pavel prin cuvintele: „Fiul meu ești Tu, Eu astăzi Te-am născut” (Evrei 5, 5).

Nu se străduiește să-L facă pe Hristos contemporanul nostru, ci să ne facă pe noi contemporani cu Hristos, contemporani ai trecutului, printr-o întoarcere a timpului. Primii discipoli erau contemporani cu Hristos, printr-o relație deosebită de a noastră, dar pe care și noi o putem poseda prin credință.

Omul nu-și poate dobîndi singur contemporaneitatea; ea este un dar al lui Dumnezeu. De aici reiese ideea de credință ca har al lui Dumnezeu. Acest dar îl dă Dumnezeu celui ce se roagă fierbînt spre a-l dobîndi. Omul este liber să primească acest dar sau să nu-l primească. Conclucînd cu harul divin, omul ajunge la acel bun de mare preț care este credința.

Prin credință Kierkegaard înțelege o împreunare de lucruri vremelnice, ale timpului, cu eternitatea, un contact paradoxal între timp și veșnicie.

În creștinism, care este religia Dumnezeu-omului, s-a revelat în chip sublim esența credinței. Veșnicia, Cuvîntul lui Dumnezeu, s-a intrupat în timp. Prin credință noi sîntem în legătură cu această viață în timp a Cuvîntului veșnic.

Cum s-a întîmplat apariția Veșniciei în timp, cum s-a realizat în ființa ei? Acest lucru paradoxal noi nu-l putem pătrunde cu mîntea noastră îngustă. „Ca ființă răcătoasă, cum să cred în temporalitatea Veșniciei?” Aici credința se rezumă esențial la minune, care fiind un fapt supranatural, ne apare ca un eveniment religios paradoxal. Acesta nu ne poate fi accesibil altfel, decît prin credință, care se cere a fi activă, fără încetare descoperînd și menținînd totodată înaintea sa evenimentul paradoxal, spre a putea crede.

A încerca să justifice credința, înseamnă a o distruge. Celui ce vrea să demonstreze credința, îi rămîne un singur lucru de constatat și anume, că el nu crede.

În mod esențial, credința este îndreptată spre altceva și acest altceva face parte din lucrurile supranaturale, căci obiect al credinței nu poate fi o ființă ca noi. În credință ne interesează o altă ființă și această ființă nu poate fi decît Dumnezeu.

Începînd cu nașterea ei și continuînd cu viața ei, credința este pe de-a întregul un mister. Prin aspectul acesta de mister — spune fi-

lozoful danez — apare astfel partea ei tragică, de suferință a credinței.

O altă însușire a credinței este, că ea ne pune în raport cu anumite persoane. Cunoștința despre acest raport avem noi, cele două persoane care alcătuim raportul și mai presus de noi este Dumnezeu, care ia parte ca al treilea și care face legătura dragostei.

Raport direct cu Dumnezeu nu are omul decît în rugăciune. În timpul rugăciunii sale omul religios vorbește cu Dumnezeu ca și cu o a doua persoană. Acest raport direct cu Dumnezeu transformă întreaga ființă a omului.

Felul dragostei diferă după ființa iubită. Dragostea omenească pe care Kierkegaard a simțit-o față de părinți, este un fapt care poate fi schimbat. Această dragoste omenească nu este considerată decît ca un reflex al dragostei dumnezeiești. Dragostea înființă însă nu poate avea ca termen decît pe Dumnezeu. Dacă celelalte feluri de dragoste se pot schimba, a lui Dumnezeu nu se schimbă niciodată.

Dacă un fapt oarecare pare a fi dragoste, iar la un moment oarecare încetează de a mai fi ceea ce a fost, transformîndu-se în indiferență sau chiar în ură, atunci aceasta nu a fost dragoste, pentru că dragostea nu încetează, dragostea rămîne.

Teoria contemporaneității credinței ia aici un înțeles mai adînc; credința este o uniune în dragoste. Cit despre legăturile fine ale dragostei, acestea nu pot fi pătrunse și înțelese de nimeni. Încercarea de a explica legătura dragostei nu ar face altceva decît să distrugă legătura aceasta. Istoria dragostei dintre Kierkegaard și Dumnezeu nu o poate înțelege nimeni, afară de Dumnezeu. Acesta este semnul tuturor istoriilor dragostei adevărate: o singură Ființă, poate să le înțeleagă.

Dragostea, această coroană a credinței, este considerată a fi un risc. Cel ce iubește, prin dragoste presupune că există sentimente de dragoste și în inima altuia. După cuvîntul sfîntului apostol Pavel: „Dragostea toate le crede, toate le nădăjduiește... dragostea nu piere niciodată” (I Corinteni, 13, 7—8). Dragostea este încredere, întînire, ceea ce constituie partea ei de bucurie. Cea care îl înalță pe om de la o treaptă la alta este dragostea care are ca termen pe Dumnezeu și care nu este înșelată niciodată.

Teoria adevărului, la acest mare gînditor, este o teorie a credinței. Cu rezervele făcute, reiese, că teoria credinței, este o teorie a dragostei. Această dragoste, în sensul cel mai înalt, este raportată la Eternitate, la Dumnezeu.

Virtutea credinței este un har. Ea este „adeverirea celor nădăjduite, dovada lucrurilor celor nevăzute” (Evrei 11, 1) și prin excelență a lui Dumnezeu. Credința nu trebuie să ne apară ca un ceva temporal, ci ca un ceva etern, căci nu operează cu lucrurile limitate ale acestei lumi, ci cu cele mai presus de mîntea noastră, mai presus de lume, care nu încep în cadrele înguste ale timpului. Din punct de vedere al obiectului, credința este contactul paradoxal al timpului cu eternitatea.

prof. Petru Dumitrescu
Cluj-Napoca

Evlavia lui Eminescu pentru Maica Domnului

Eminescu a avut o deosebită evlavie față de Maica Domnului. Această evlavie el o exprimă în cîteva dintre poeziile sale. Astfel în poezia intitulată „Rugăciune”, el spune:

„Din neguri te arată
Lumină dulce, clară,
O, Maică Precurată,
Și pururea fecioară,
Marie!”

Și în poezia „Sonet”, Eminescu o slăvește pe Maica Domnului ca pe o pururea fecioară:

„Răsai asupra mea, lumină lină,
Ca-n visul meu ceres de-odinioară,
O, Maică Sfîntă, pururea fecioară
În noaptea gîndurilor mele vină!”

„Dă-mi tinerețea mea, redă-mi credința
Și reapi din cerul tău de stele,
Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!”

Pentru a cunoaște atitudinea și altor oameni de litere, față de Maica Domnului este indicat a se cerceta cartea „Poezii în rugăciune” de Pr. Ioan Georgescu.

Protos. Ipolît Ciubotaru

INFORMAȚII

— Miercuri, 29 mai 1991, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc lucrările Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului, prezidate de I.P.S. Mitropolit Antonie, cu care prilej s-au rezolvat o seamă de probleme curente legate de cele trei sectoare de activitate ale Consiliului: economic, cultural și bisericesc.

— Străjuită spre sud de castelele Branului, parohia Bran-Predeal se întinde ca o grădină a Sf. Vineri la poalele dealurilor care se înalță către Piatra Craiului, între anii 1836—1845 fiind ridicată aici o monumentală biserică, căreia i s-au făcut reparații capitale și îmbrăcăt fiind apoi, prin grija vrednicului ei păstor Iosif-Velu Pușcariu și a bunilor săi credincioși, cu o frumoasă pictură în fresco, executată de pictorul Toma Condrea.

Astfel împodobită, Duminică, 2 iunie 1991, biserica „Sf. Ador-

mirea Maicii Domnului” din Bran-Predeal a fost sfințită de I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoțit fiind de la Sibiu de P.C. cons. Gh. Papuc și P.C. arhidiaconi Visarion Bălțat și A. Bacilă.

După slujba de sfințire s-a săvîrșit prima Liturghie arhierescă în această biserică, răspunsurile fiind date de un cor restrîns al studenților teologi de la Sibiu. La sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot. Z. Moșoiu (Brașov), P.C. pr. paroh I. Pușcariu, cuvînt de învățătură roștînd apoi I.P.S. Mitropolit Antonie.

Pentru munca depusă și pentru cei peste 35 de ani de pastorație în aceeași biserică, răspunsurile fiind date de un cor restrîns al studenților teologi de la Sibiu. La sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot. Z. Moșoiu (Brașov), P.C. pr. paroh I. Pușcariu, cuvînt de învățătură roștînd apoi I.P.S. Mitropolit Antonie.

Pentru munca depusă și pentru cei peste 35 de ani de pastorație în aceeași biserică, răspunsurile fiind date de un cor restrîns al studenților teologi de la Sibiu. La sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot. Z. Moșoiu (Brașov), P.C. pr. paroh I. Pușcariu, cuvînt de învățătură roștînd apoi I.P.S. Mitropolit Antonie.

Pentru munca depusă și pentru cei peste 35 de ani de pastorație în aceeași biserică, răspunsurile fiind date de un cor restrîns al studenților teologi de la Sibiu. La sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot. Z. Moșoiu (Brașov), P.C. pr. paroh I. Pușcariu, cuvînt de învățătură roștînd apoi I.P.S. Mitropolit Antonie.

Despre Sfinții Bisericii noastre

Introdus în luna aceasta Biserica Ortodoxă ne pune în față exemplul de viață duhovnicească a doi din marii Sfinți dintre toți ceilalți pe care-i prăznuim în decursul anului liturgic, Sfinții Apostoli Petru și Pavel, având ocazia să ne reamintim câteva din trăsăturile specifice vieții de sfințenie, realizată de toți cei care prin rivna lor fierbinte și credința statornică, au umplut lumea cu nevinovățiile lor, câștigând după vrednicie și cerul, precum și de legătura lor cu lumea din care au plecat și pentru care s-au rugat.

Sfinții există în Biserica lui Hristos pentru că între cele două venituri ale Sale, El are nevoie de martori, spune un teolog ortodox. Pe tot parcursul timpului, până la a doua venire a Mântuitorului nostru, ei, prin înaltul nivel de trăire spirituală la care au ajuns, reprezintă pentru lume un permanent apel la sfințenie, la trăirea și aprofundarea credinței, un viu îndemn la îmbunătățirea vieții, la înduhovnicire. Prin tot ceea ce au realizat, ei au arătat că sfințenia este într-adevăr posibilă. Ea nu este un privilegiu dat numai anumitor persoane, ci o posibilitate la îndemâna fiecărui creștin care dorește să se angajeze ferm pe o astfel de cale. Exemplul vieții sfinților descoperă în sufletele oamenilor dorul după Dumnezeu și prin aceasta, vocația universală spre sfințenie. Sfinții este un om aflat în permanentă convertire. Atență asupra lui însuși, el găsește mereu ceva de îndreptat în viața și mai ales în gândirea lui, ceva de schimbat, de înnoit. Mijloacele prin care lucrează la propria sa convertire sînt smerenia și rugăciunea. În felul acesta el realizează starea de pocăință. Am spus „starea” deoarece în viața sfinților pocăința nu este un act ocazional, ci o atitudine permanentă. Și aceasta pentru că și smerenia ca și rugăciunea sînt acte pe care nu le îndeplinește sporadic, ci în mod continuu. Sînt grăitoare și emoționante multe exemple de umilință lăsată de acești oameni bineplăcuți lui Dumnezeu. De exemplu Sf. Sisoe, în clipa morții sale, după o viață de aspră nevoială, spunea: „Încă nu mi-am început pocăința”.

Mărturia sfinților este referitoare la experiența întîlnirii sale cu Dumnezeu. El este umilit de această întîlnire pe care o rostește prin cuvînt și prin tăcere. Prin cuvînt, în limbajul pe care le anticipează și le face simțite

încă de acum. Tăcerea sfinților, atît de semnificativă, atît de grăitoare, dacă putem spune așa, este o expresie a retragerii lor din lumea aceasta, fapt care reprezintă preconiștea unei alte lumi din care să nu mai fie nevoie să se retragi și în care sufletul va fi purura în comuniune cu Dumnezeu.

Sfinții, ca semn al unei alte lumi, amintește de cuvîntul Mîntuitorului către Sf. apostoli despre care zice că sînt în lumea aceasta dar că în același timp nu sînt în ea.

Sfinții nu disprețuiesc lumea din care a plecat. El o părăsește dar nu o abandonează. Nu provoacă o ruptură întrucît se roagă pentru ea; nu este căzut în disperare pentru că în lipsa unei alternative să se refugieze în pustie, ci retragerea sa este un semn de protest împotriva răului care subjugă oamenii, a vicțiilor, a devalorizării cuvîntului, a umilinții lui prin vorbărie, minciună, neîncredere; în afara lumii, el poate vedea mai bine lumea căci dinlăuntru vederea este doar parțială și poate o mai mult teme să avertizeze asupra necesității înnoirii acestei lumi, a ordinii ei morale. De fapt, dețasarea sfinților de lume nu este totală deoarece fie că adesea revin în lume după un număr de ani de retragere, fie că se văd între ei sau permit să fie vizitați de credincioși din cînd în cînd (cazul Sf. Serafim de Sarov, mai apropiat de vremea noastră).

În afara lumii însă, acești eroi ai deșertului și ai sihăstriilor — realizează mai bine dialogul lor cu Dumnezeu, restabilesc cuvîntul în adevărata lui condiție, folosindu-l numai ca rugăciune către Domnul, rugăciune în care este surprinsă și întoarcerea umanitatei, în rest, împodobiindu-se de tăcere.

Viețuirea lor aleasă face parte integrantă din tezaurul spiritual al omenirii. Prin rugăciunile lor, prin exemplul vieții, prin implicațiile modelului de viață pe care ei îl propun, sfinții îmbogățesc lumea cu un spor de credință, de speranță, de curăție.

Pentru efortul lor extraordinar, pentru curajul de care au dat dovadă, pentru adinea cunoaștere a lumii realizată în afara lumii și pentru nerăutatea lor față de lume, pentru toate acestea Sf. Apostol Pavel menționează, anticipînd viețuirea celor de după el, că ei vor judeca lumea (I Cor. 6, 2).

Pr. Teodor Damian

Despre progresul duhovnicesc

Hristos-Dumnezeu s-a deșertat pe Sine luînd chip de rob și s-a făcut asemenea oamenilor, ascultător înaintea Tatălui ceresc pînă la moartea pe cruce” (Filip. 2, 7-8). Sfinții Părinți spun că Domnul „a luat ce este „al meu”, slab, urît și păcătos, ca să-mi dea ce este „al Său”, puternic, frumos și nepăcătos. A luat natura omenească batjocorită de diavol, ca să ne-o unească cu cea dumnezeiască și să ne-o cîmstească, așezîndu-ne „de-a dreapta Tatălui”, întru slava Sa. El, Fiul lui Dumnezeu s-a făcut „Fiul Omului”, a venit în lume să caute și să mîntuiască pe cel pierdut” (Mt. 19, 11); a venit să ne deschidă drumul către paradisu pierdut din care am căzut prin păcatul neascultării lui Adam, care ne-a adus în rătăcire, în întuneric și suferință, în blestem și moarte. A venit să ne arate calea către casa Părintelui ceresc, către adevăr și viață (In. 14, 6).

Mîntuirea noastră înseamnă eliberarea de rău și se face prin supunerea față de voia lui Dumnezeu, ascultarea și împlinirea poruncilor Lui. Ea începe odată cu îndreptarea noastră, cu schimbarea modului de a gîndi, a vorbi și a acționa după pilda Mîntuitorului Hristos.

Îndreptarea vieții noastre nu începe de la cunoașterea și condamnarea rădăcinii a păcatului, pentru că teoretica lui este adevîr înfîptă în inimă și nu se schimbă cu nimic, ci ne lasă aceiași de vinovați în fața lui Dumnezeu. Apostolul Pavel constată, în numele nostru, că „nu săvîrșesc ceea ce voiesc, ci ceea ce urăsc ceea ce fac... și nu fac ce voiesc, ci păcatul care locuiește în mine... Căci nu fac binele pe care-l voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvîrșesc” (Rom. 7, 15-19).

Păcatul este obstacolul pus în calea vieții și a progresului duhovnicesc. El trebuie înlăturat printr-o pocăință sinceră, adîncă și statornică, care izvorște dintr-o schimbare totală a inimii unită cu durerea că am supărat pe Dumnezeu. Aceștia trebuie să-i urmeze hotărîrea fermă de a arde patimile pe care le-am adorat, de a asculta mai mult de Dumnezeu pe care L-am uitat și din dragostea Căruia am căzut. Pocăința profundă este absolut necesară pentru îndreptare. Ea aduce iertare și produce o transformare corespunzătoare înlăuntrul nostru, face un salt calitativ, aduce o viață curată și sfință. Pocăința este întoarcere către Dumnezeu și baie duhovnicească în care se spală și se șterg fărâdelegile noastre. Prin ea Zahau a început o viață plăcută lui Dumnezeu și a primit iertarea fărâdeleilor sale, auzind de la Domnul vieții sentința mîntuitoare: „Astăzi s-a făcut mîntuire casei acesteia” (Lc. 19, 9). Iar Sf. Petru, chemînd mulțimile la mîntuirea în Hristos cel înviat, zice: „Pocăinți-vă și vă întoarceți, ca să se ștergă păcatele voastre” (F. Ap. 3, 19).

Dovada adevăratei pocăințe sînt faptele bune, mila și asistența, binefacerea și ajutorarea aproapelui, nu vorbele goale. Faptele bune arată înnoirea sinceră a inimii și îndreptarea vieții. Dacă cel vinovat își recunoaște păcatele și le mărturisește înaintea preotului duhovnic în Sf. Spovedanie, dacă își dăne făgăduința făcută aici, dacă împlinește canonul — rețeta duhovnicească — dacă da împaci cele ce a răpit, dacă se împacă cu cel învrăjbit, dacă ajută pe cel sărman, mîngie pe cel intristat, cercetează pe cel bolnav, etc., arată în chip real, sincer și practic dorința și voința sa de a începe o

„Să ajungem la statura bărbatului desăvîrșit care este Iisus Hristos” (Ef. 4, 3).

viață nouă, de a trăi în armonie și în pace cu aproapele și cu sine însuși.

Adevărata pocăință, care izbăvește de păcate, este numai cea zidită pe credința puternică și vie că Hristos-Dumnezeu este singurul nostru Mîntuitor. Lucrul acesta l-a descoperit îngerul Domnului lui Iosif, zicînd: „Și Domniau va naște fiu și vei chema numele lui Iisus ca acesta va mîntui pe poporul Său de păcatele sale” (Matei 1, 21). Adevărul acesta îl întărește Sf. Ap. Petru. Plin de Duhul Sfințit, el a grăit cu curaj și înțelepciune în fața marilor poporului, a doua zi de Rusalii, zicînd: Hristos „este piatra cea nesocotită de voi ziditorii care a ajuns în capul unghiului. Și nu este în nimeni alt mîntuire, căci nu este alt nume sub cer dat între oameni în care să ne mîntuim” (F. Ap. 4, 11-12). Pocăința adevărată coboară pe Hristos-Dumnezeu în noi. Prin ea Duhul Său sălășluiește în inimile noastre și noi ne umplem de dragoste, bucurie, pace, îndelungă răbdare, bunătate, facere de bine, credință, blîndețe, cumpătate. Acum se alungă dinlăuntru nostru faptele trupului: desfrînarea necurății, necumpătarea, slujirea idolilor, vrajba, cearta, zavistia, minia, gileava, dezbînarea, eresul, pisma, uciderea, vorba, pe care cei ce le fac nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu (Ef. 5, 19-22).

Pocăința inimii, legată de credința lucrătoare în Hristos, ne renaște viața în El, sălășluiește în noi harul miliei, al iertării și al îndreptării pe care Domnul le-a adus de la Tatăl ceresc, iar slava și binecuvîntarea Lui se revărsă peste noi toți (In. 1, 14). Prin Hristos-Domnul, care este Adevărul care luminează mîntea și ne purifică simțirile, experiență că trăim în iubirea lui Dumnezeu Tatăl arătat în Fiul și dăruita lumii prin Sf. Duh (In. 17, 23). La chemările nădejdiei că putem deveni moștenitori ai bogățiilor spirituale ale sfinților (Ef. 1, 18), ochii inimii se deschid și, în adumbrirea harului, toată ființa noastră îmbracă haina omului nou, zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

Prin harul pocăinței ajungem ființi lui Dumnezeu (Ioan 1, 12; I. 5, 20) și ne simțim legați organic, printr-un destin comun, de frații noștri. Fiecare în parte devine purtătorul conștiinței că, deși sîntem mulți, formăm un trup în Hristos și sîntem mădulele unul altuia (Rom. 12, 5; II. Cor. 6, 18; Ef. 4, 23-25). Dragostea lui Dumnezeu ne unește pe toți într-o solidaritate soteriologică și ne obligă să ne purtăm sarcina unul altuia (Gal. 6, 2). Prin rivna fiecărui, Biserica ne ridică la treapta asemănării cu Dumnezeu. Adausurile păcatului care ne desfigurează ființa spirituală-morală slăbesc, iar chipul divin din noi ia contururi tot mai vii și mai strălucitoare. Sufletul devine tot mai pur și mai nevinoat, mai îndumnezeit.

Ca oameni păcătoși, privind natura umană îndumnezeită a Mîntuitorului Hristos, ne vedem diferența omlndă vieții noastre duhovnicesc și ne dăm seama de progresul pe care-l realizăm. Credința și dragostea față de El și de semenii, ca și pocăința în fața Lui, au darul să ne renască în duh și adevăr, ca să mergem tot mai sus, către Tatăl ceresc, idealul nostru, așa cum ne-a spus Domnul (Mt. 5, 48).

Hristos-Dumnezeu este Modelul vieții și Persoana iradiatoare de har pentru îndumnezeirea noastră. Icoana Lui trebuie să fie mereu vie în sufletul nostru și de ea trebuie să ne apropiem ne-

mentul progresului duhovnicesc și a personalității creștine. De aceea Mîntuitorul Hristos o așază în fruntea căilor care duc la fericire, cînd zice: „Feriți-vă sînt cei săraci cu duhul că acelora este împărăția cerurilor” (Mt. 5, 3).

Izvorul progresului duhovnicesc este harul divin care ne purifică și ne întărește voința morală. Metoda realizării este rugăciunea și participarea activă la viața Sfințelor Taine. Mijloacele sînt muncă stăruitoare însoțită de vîgîlența contra păcatului, de trezire și reculare, de meditație și contemplație.

Progresul duhovnicesc ne obligă în mod special să ne obișnuim în conștiința morală serios și obiectiv în fiecare seară, ca să vedem ce am lucrat și cum am lucrat, ce mai trebuie făcut a doua zi. Să ne judecăm sever; să ne căim de cele rele și să ne îndreptăm, și să sporim în cele bune. Să fim permanent în fluxul progresului duhovnicesc, adică zilnic să ne addugăm vieții un gînd, o vorbă și o faptă bună față de ziua de ieri, să plantăm o virtute și, concomitent, să scoatem un gînd, o vorbă și o faptă rea, să smulgem buruiana unui păcat și patimii.

Aceasta este lupta cea bună pe care trebuie să o ducem pînă la sfîrșitul vieții în lumina credinței în Hristos, împreună cu Sf. Ap. Pavel și cu toți Sfinții (I. Tim. 4, 7-14), ca să trăim în comunitate de viață fericită cu El — Mîntuitorul nostru.

Prof. Dr. Simion Radu

Aproiați-vă cu sfială...

Lui M. Eminescu

Aproiați-vă cu sfială de această carte a toate...
 Mai întii spălați-vă ochii cu lumină de lună,
 Spălați-vă fața și miștile în precuratele și vorbărețele izvoare,
 Sufletul lăsați-l să cînteare codri de aramă,
 Lăsați lebăda să dea lumina nopții,
 Cornul să sune pentru... a cita oară,
 Auziți?
 E glasul lui.
 Toate crengile se pleacă.
 Toate frunzele încetează slujba de amurg.
 Auziți?
 E pasul lui străbătînd melancolia pădurii.
 Auziți?
 E așteptarea lui la malul singuratec al lacului albastru.
 Auziți?
 În simfonia naturii e el.
 Fîntîna înțeleaptă cu noi înțelesuri și adevăruri.
 El a dat răspun timpului,
 El a deslegat toate tainele,
 El a urcat treptele cunoașterii din rădăcină pînă-n veșnicie,
 El a primit nimbul eternității dinînd în schimb iubirea.
 Veniți, veniți cu toții,
 Dar nu veniți cu veșminte obișnuite,
 Schimbați-le cu șoaptele izvoarelor,
 Cu apă tot cîntînd prin păduri de-argint,
 Și oceanelor, prin meandrele sufletului,
 Ne vom opri undeva în albastrul albastru,
 Poate lîngă Urca mare.
 Vom demola răceala stelelor și nesimțirea necunoscutului
 Cu flacăra vieții ce-n el se aprinde.
 Nu uitați să vă puneți aripi de iubire și de vis,
 Pentru cereasca Lui frumusețe,
 Pentru Evul Dionis.
 Prietenii de drum, luați-vă teii și plopii nepereche.
 Ne vom potoli setea cu apa durerii
 Și cu ritmurile mierlelor și privighetorilor.
 Să nu vă speriați
 De clipa cea repede,
 Să nu ascultați cîntecul desfrunzirii.
 El, cu rînile lui, ne va vindeca toate rînile.
 Lumina lui ne va deschide poarta darurilor

Vom aprinde oare, cu lacrima noastră, o stea pe veșnicia Lui?
 Adi Căliță

Cîteva precizări în legătură cu încreștinarea daco-romanilor

(Urmare din pag. a 2-a)

ordin dogmatic, liturgic sau canonic între Apus și Răsărit, așa cum am relatat mai sus. Începînd cu secolul al VII-lea, pe teritoriul țării noastre s-au așezat grupuri însemnate de slavi, care, în contact cu autohtonii (pe care putem să-i numim acum „români”) s-au încreștinat treptat. După aprecierea unor istorici de prestigiu ca Petre P. Poniștescu sau Constantin C. Giurescu și alții, începînd cu secolul al X-lea s-a introdus limba slavă în slujbele oficiale în bisericile românești nord-dunărene. Acest lucru se explică prin aceea că atunci mai trăiau încă la noi grupuri de slavi, iar conducătorii acestora voiau în biserici o limbă pe care s-o înțeleagă și nu limba românească înțeleasă numai de autohtonii. Pe de altă parte trebuie să reținem că în secolele VII—X, românii erau înconjurăți numai de slavi (chiar și Pannonia, adică Ungaria de azi făcea parte din Moravia Mare, însemnat stat slav) cu alte cuvinte erau o „insulă” în mijlocul unei „mări” slave, împiedicată să mai aibă legături cu Constantinopolul sau cu Roma. În felul acesta s-a adoptat treptat limba slavă de către Biserica și clasa onezială românească, fiind introdusă mai târziu

și în cancelariile românești din Țara Românească și Moldova. O teză absurdă, cum este cea debitată de Papa Ioan Paul II în martie 1991, potrivit căreia la începutul Evului Mediu, pămîntul românesc ar fi căzut sub dominație bulgară, cînd s-ar fi introdus și ritul bizantino-slav la noi, nici nu merită să fie luată în discuție. Prin introducerea „ritului bizantino-slav” în bisericile lor, începînd cu secolul X românii au rămas pe mai departe în cadrul Bisericii Răsăritene fiind pînă astăzi singurul popor de limbă și origine latină dar de credință ortodoxă, deci legat de Roma prin limbă, iar de Constantinopol prin credință. Acest lucru a fost scos în evidență de către părintele profesor Dumitru Stăniloae prin cuvintele: „Această sinteză de latinitate și Ortodoxie, ea însăși un miracol și o formă de originalitate unică, a ajutat poporul român să se mențină, prin latinitate neconformată cu lumea slavă, iar prin Ortodoxie neconfundat cu lumea naționalităților catolice din vecinătatea apuseană” (D. Stăniloae, *Rolul Ortodoxiei în formarea și păstrarea ființei populare românești și a unității naționale*, în rev. „Ortodoxia” XXX, 1979, nr. 4, pag. 529).

ORTODOXIA ȘI MISIUNEA CREȘTINĂ

Pentru Ortodoxie, Biserica este UNA în substanța și originea ei. UNA, în ființă, scopul și realizarea poruncii iubirii în smerenie. Termenul de Biserici este folosit, totuși, pentru a exprima realități survenite în cadrul religiei creștine, pe parcursul unei istorii de două milenii.

În raportul ei cu diferitele confesiuni, Ortodoxiei îi este străină preocuparea de a face din ele teren de prozatism. Afirmîndu-și concepția de viață în Hristos-Domnul, ea recunoaște că fiecare comunitate creștină îndeplinește, pentru ai săi, o lucrare în concordanță cu credința care îi este proprie acelei comunități. Ar fi greșit însă a această recunoaștere să fie interpretată în sensul că Biserica Ortodoxă se oferă, pe sine și pe fiii săi, teren de cercuire.

Între multiplele ispite în trăirea religioasă există și aceea de a confunda misiunea creștină cu prozelitismul. Tilcuiind, în mod forțat, diferite texte ale Sfintei Scripturi, unele comunități își arogă libertatea de a sfida trecutul cit și configurația spirituală actuală a diferitelor confesiuni. Ele leagă, din Sfînta Scriptură, lucruri și fapte fără legătură între ele. Așa procedează, spre exemplu, și cu mărturisirea Sfîntului Apostol Pavel: „Nu-am ascuns nimic din cele folositoare, ca să nu vi le vestesc și să nu învăț, FIE ÎNAINTEA POPORULUI FIE PRIN CASE” (F. Ap. 20, 20).

Potriviți citatului, unii tilcuiitori ai Sfintei Scripturi tratează pe credincioșii diferitelor Biserici ca și cînd ei ar aparține budismului indian, ori islamismului arab. Dintr-o singură prejudecată ajung să umble din casă în casă NU LA NECREȘTINI, ci la credincioșii botezați în numele Sfintei Treimi pentru a le apăsa și tulbura conștiința.

Citind cu atenție versetel următor, observăm că — mărturisirea Sfîntului Apostol Pavel ESTE ADRESATĂ NECREȘTINILOR, „IUDEI ȘI ELINI”, PENTRU CA ȘI EI SĂ PRIMEASCĂ pocăința cea întru Dumnezeu, ȘI CREDINȚA ÎN DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS” (F. Ap. 20, 21).

Fortărea conștientă în interpretarea textului de la Faptele Apostolilor, cap. 20 v. 20, este, de fapt, evidentă. În acest fel se creează focare de dezacord și tulburătoare derut. Într-un moment în care 311 Biserici tocmai s-au întors de la cea de-a VII-a Adunare a Consiliului Ecumenic, ținută la Canbera — Australia, în acest an, se rostesc cuvinte jignitoare la adresa unor oameni care, deși creștini, se procedează cu ei ca și cînd ar fi păgîni. Această practică produce daune spirituale în structura sufletescă a credincioșilor, rupturi și răni sufletești. Se mai poate numi un asemenea procedeu misiune creștină?

Biserica Ortodoxă se ocupă, ea însăși, de păstoria ei. Îi ajută, prin mijloace harice specifice, să actualizeze idealul mîntuirii în Hristos-Domnul fără să lezeze sentimentele religioase ale variatelor confesiuni ori grupări religioase. În strădania ei, apreciază că sînt imperios necesare și punți de legătură peste secole și decenii de vrajba. Aceștia însă se creează prin raporturi de respect pentru condițiile lăuntrice, tradiția, istoria, doctrina, cultul, organizarea și conștiința de sine a fiecărei Biserici. Orice intervenție exterioară în aceste aspecte, în numele misiunii creștine, se află în contradicție cu duhul iubirii și cu năzuințele de respect și apropiere a națiunilor lumii.

Pr. Gh. Rățulea

INFORMAȚII

— Joi, 16 mai a.c., zi în care Biserica Ortodoxă prăznuiește ziua năstării Domnului cu trupul la cer, precum și Ziua eroilor, I.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi a oficiat slujba de binecuvîntare a troiței maramureșene, donație a Arhiepiscopiei Sibiului, troiță așezată în Cimitirul eroilor români din Dumbrava Sibiului.

După sfințirea troiței, s-a oficiat slujba parastasului pentru odihna eroilor ce și dorm somnul de veci în acest cimitir.

La sfinșitul slujbei, I.P.S. Sa a rostit un vibrant cuvînt de elogiul celor care și-au jertfit viața „în locul nostru” pentru o patrie liberă și demnă, arătînd în final că fiecare dintre noi sîntem chemați să fim eroi ai credinței și ai neamului așa cum de fapt au fost și ei.

A urmat apoi defilarea de onoare, după care întreg soborul slujilor s-a deplasat în Cimitirul eroilor sovietici unde s-a rostit o ctenie.

La Cimitirul eroilor Revoluției din decembrie 1989 s-a oficiat un parastas, urmat de cuvîntul P.C. pr. prof. Dumitru Abrudan, proctorul Institutului Teologic Universitar Sibiu, care a adus un omagiu memoriei și jertfite nepieritoare a tinerilor care cu piepturile pale au înfruntat gloanțele dușmane și ne-au deschis tuturor zori de libertate și demnitate.

La toate aceste manifestări de suflet închinăte zilei eroilor, au luat parte și autoritățile civile și militare ale județului Sibiu.

În aceeași zi I.P.S. Sa a vizitat cîteva locuri în care se vor zidi o biserică în orașul Sibiu, precum și cîteva capele deschise în oraș: apela „Sf. Filofteia”, Capela „Acoperămîntul Maicii Domnului”.

S-a cercetat de asemenea și șantierul noii biserici în construcție în Piața Prahovei, coordonat de preot-paroh, Aurel Răduț, vicar arhiepiscopesc, precum și casa Bălan, fosta reședință de vară a mitropolitului Ardealului.

— În zilele de 17—18 mai a.c. s-au desfășurat la Tîrgu-Mureș, în cadrul zilelor Școlii ardelen, simpozionul cu tema „Supplex Libellus (alochorum — 200 de ani de la marele act politic al românilor transilvăneni”, Simpozion ce s-a bucurat de participarea unor reputați istorici și filologi din întreaga țară.

I.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, participând la lucrările Simpozionului, a rostit un emoționant cuvînt de suflet despre generația Supplex-ului, scoțînd în evidență contribuția lerului ortodox la elaborarea și redactarea acestui act politic al omânilor de ambele confesiuni.

I.P.S. Sa împreună cu P.S. Andrei al Alba Iuliei au făcut apoi o vizită la Prefectura județului Mureș, unde au fost primiți de dl. ng. Vasile Urdea, prefectul județului.

La prînz în sălile de expoziții ale Filialei Tîrgu-Mureș a Uniunii artiștilor plastici, a fost deschisă expoziția: „Cultură și civilizație ansilvană în secolul al XVIII-lea”, expoziție ce a reunit printre ltele: documente istorice, tipărituri religioase, icoane vechi și obiecte de cult.

După masă I.P.S. Sa a făcut o vizită la Protopopiatul ortodox omân Tg. Mureș. S-au vizitat de asemenea și bisericile „Sf. Mihail” 1793 și „Înălțarea Domnului” (1794) din Tîrgu Mureș.

— Simbătă, 10.V.a.c., I.P.S. Sa a primit la Centrul eparhial pe dl. David Wider, pastor protestant din Elveția, aflat într-o călătorie de studii în țara noastră.

— Joi, 23 mai a.c., I.P.S. Sa a prezidat lucrările Sinodului mitropolitin din Ardeal, desfășurat la reședința arhiepiscopală din Cluj-Napoca.

— Vineri, 24 mai a.c., I.P.S. Sa a participat la decernarea titlului de „Doctor honoris causa” prof. american Keith Hitchins, festivitate e a avut loc la Universitatea din Cluj-Napoca.

— Duminică, 26 mai a.c., ziua Pogorîrii Sfintului Duh, I.P.S. Sa a sfinșit Sfînta Liturghie arhierescă în Catedrala mitropolitină din Sibiu, rostit un cuvînt de învățătură legat de Cincizecime ca zi de naștere a Bisericii creștine.

Ierod. Visarion Băltat

— Duminică, 19 mai 1991, P.S. episcop-vicar Serafim Făgărășanul, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi a reșințit, din încredințarea I.P.S. Antonie Plămădeală, biserica cu hramul „Adornirea Maicii Domnului” din parohia Cristian, prot. Brașov, în urma ucărării de restaurare a picturii. La priceasnă a vorbit P.C. pr. prof. Dr. Ilie Moldovan. După Sf. Liturghie a vorbit P.S. Serafim Făgărășanul despre cunoașterea lui Dumnezeu — pericopa evanghelică a zilei. Au mai vorbit: P.C. prot. Z. Moșoiu și C. pr. N. Floroiu — parohul bisericii, care pentru activitatea pastorală și munca de pusă, a fost distins și hirotesit „Iconom”.

— În după-masa aceleiași zile, P.S. Sa a oficiat vecernia la biseica cu hramul „Sf. Gheorghe” din Brașov-Blumăna I și III. După slujba de seară, un grup de tineri pregătiți și îndrumați de preoții parohii Gh. Grindu și I. Bădițoiu au prezentat în biserica arhiepiscopială o foarte reușită scenetă, cuprinzînd cele mai importante momente din Vinerea și Simbăta patimilor, ca și cele din ziua Invierii.

— Luni, 20 mai a.c., P.S. Serafim Făgărășanul a vizitat mai multe biserici din protopopiatul Brașov, unde s-a interesat și de felul cum e desfășoară orele de religie în școală, asistînd chiar la o oră de religie predată de P.C. prot. Z. Moșoiu.

— În după-masa aceleiași zile, P.S. Sa a sfințit și binecuvîntat locul unde se va construi o nouă mănăstire în perimetrul parohiei Mărcuș, prot. Sf. Gheorghe, jud. Covasna.

— În dimineața zilei de 21 mai, 1991, P.S. Serafim Făgărășanul îndreptîndu-se spre parohia Dobrișlău Vale a fost întîmpinat în centrul comunei Dobrișlău de toți elevii acestei școli (cl. I—X), în frunte cu corpul profesoral. A fost un moment inedit, pe care P.S. Sa l-a nărcat printr-un cuvînt adecvat.

— În parohia vacantă Dobrișlău Vale a oficiat Sf. Liturghie arhierescă, cu ocazia hramului „Sf. Constantin și Elena”, prăznuirii în aceeași zi. La priceasnă a vorbit P.S. Serafim Făgărășanul despre importanța și rolul creștinismului în lume și în special la români. Au mai vorbit: P.C. pr. prot. Gh. Rățulea, P.C. pr. I. Băilă și I. Stăniloiu.

După Sf. Liturghie s-a oficiat un parastas pentru ctitorii și enoiașii acestei parohii; apoi sfințirea apei și sfințirea și binecuvîntarea noii case parohiale și a unei frumoase troițe ridicată la intrarea în sat.

— În după-masa aceleiași zile, P.S. Serafim Făgărășanul a pus piatra fundamentală la o nouă biserică ce se va ridica în perimetrul parohiei Poiana Mărului, numit „Între văi” din prot. Brașov. Credincioșii prezenți în număr mare, coborînd de pe virfurile și colinele munților, de la mari distanțe, s-au bucurat mult de prezența lerarului în mijlocul lor. Au fost prezente și oficialitățile locale, care s-au angajat public să ofere tot sprijinul și ajutorul necesar în ridicarea noului locaș de cult.

Arhid. Achim Băcilă

O NOUĂ BISERICĂ ÎN SIBIU

Pe lângă cele patru biserici noi pentru care s-a pus piatra de temelie, la două lucrările de construcție fiind în plină desfășurare, Duminică, 28 aprilie 1991, P.S. episcop-vicar Serafim Făgărășanul, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, a pus piatra fundamentală pentru o nouă bi-

serică în municipiul Sibiu și a nume în cartirul Hipodrom IV, str. Sretului, paroh fiind C. pr. I. Popa.

În continuare, s-a sfinșit Sf. Liturghie, la sfinșitul căreia au vorbit: C. pr. I. Popa și P.S. episcop-vicar Serafim Făgărășanul.

Un elogiu inedit adus mitropolitului ANDREI ȘAGUNA

Onisifor Ghibu (1883—1972), ilustrul fiu al Săliștei Sibiului, îndrumătorul învățămîntului românesc ortodox din Transilvania, în perioada 1910—1914 — vom reveni, cu date inedite asupra acestei probleme —, aprigul luptător pentru cauza națională a românilor transilvăneni, profesorul de pedagogie și autorul unei opere impresionante, comparabile, în multe privințe, cu a lui Nicolae Iorga, a lăsat în urma sa o serie de texte importante, care se cuvine să fie studiate cu atenție și editate.

Între inedite sale, pune nouă la dispoziție de dl. Oct. O. Ghibu, fiul învățatului care se îngrijește exemplar de moștenirea, de importanța capitală, în multe privințe, a părintelui său, se află și această însemnare autografă, un adevărat elogiu al mitropolitului Andrei Șaguna, pe care o reproducem în continuare:

„Cît de grea și ingrată este pentru epigoni sarcina de a păstra și a spori moștenirea lăsată de pe urma unor înaintași de proporții mari, aceasta s-a putut vedea în cazul moștenirii lăstate de Șaguna. ... A păstra o moștenire ca aceea a lui Șaguna nu înseamnă a conserva un inventar de instituții, averi, fonduri, legi și regulamente, ci înseamnă a fi pătruns pînă în măduvă de spiritul creator, în vecinică mișcare, care a animat pe marele înaintaș și de a face totul nobil și dezinteresat.

În personalitatea lui Șaguna, creștinismul, umanismul clasic și modern, naționalismul și patriotismul alcătuiesc o sinteză minunată, care a devenit o atitudine și o busolă permanentă atît în viața sa particulară, cît și în cea publică, bisericească și civilă. El nu se acomoda împrejurărilor, după interese momentane.”

Nu se precizează data scrierii acestui text. După toate probabilitățile, este din ultimii ani petrecuți la Sibiu, cînd lui Onisifor Ghibu i s-a interzis să mai publice ceva.

Ne închipim cît de greu i-a fost acestui spirit mereu activ, „pe baricadele vieții” — cum însuși a spus —, să nu depună o activitate utilă și conformă structurii sale. Dar, iată, că pînă și în anii teroarei roșii, românul și creștinul ortodox, care a fost Ghibu, nu s-a lăsat copleșit de propriile-i dureri, ce trebuie să fi fost imense, ci a găsit timp să mediteze la faptele bărbaților mari, ca mitropolitul Șaguna, cei ce și-au dedicat viața binelui națiunii lor.

Să ne fie permis, cu acest prilej, să atragem atenția că, deși Ghibu a trăit și lucrat în Sibiu peste 40 de ani, încă nu este marcată sederea lui aici printr-un cuvînt însemn — o placă de marmură — care să spună oricărui trecător prin oraș două-trei cuvînte despre un învățat remarcabil. Și, dat fiind aportul capital al lui Ghibu la dezvoltarea învățămîntului românesc de toate gradele în Transilvania — inclusiv românizarea Universității din Cluj la 12 mai 1919 —, nu credem că ar fi exagerat ca una din sălile unde se țin cursuri cu profil pedagogic, de la Universitatea din Sibiu, să-i poarte numele. Postum, i s-ar face puțină dreptate acestui nedreptățit.

Dr. G. Nistor

Toată suflarea să laude pe Domnul

Vreme de două săptămîni, în luna aprilie a.c., cîntăreții bisericești ai Episcopiei Ortodoxe de Alba-Iulia, au fost pregătiți pentru ca în jurul lor, acolo în parohiile din care au venit să cînte toată Biserica, împlinindu-se prin ei imperativul scripturistic: „Toată suflarea să laude pe Domnul”. Rolul cîntării religioase în cultul Bisericii este determinant. Este deosebit de înălțător ca toată Biserica să cînte, să laude pe Dumnezeu; sentimentul de solidaritate al creștinilor între ei și de comuniune cu Dumnezeu transfigurează. De fapt cîntarea e modul cel mai propriu de a vorbi despre Dumnezeu și lui Dumnezeu ca despre și Celui cu neputință de cuprins în noțiuni precise și limitate.

Cîntarea bisericească servește întîririi în adevărurile de credință, deoarece face ca aceste adevăruri scumpe inimii să fie trăite în inimă. Sfîntul Ambrozie, episcopul Milanului a conceput imne bisericești cu scop apologetic, de apărare a dreptei credințe. Fericitul Augustin, care îi datorează mult episcopului milanese pentru convertirea lui are o exprimare aleasă în legătură cu rolul acestor imne: „De cîte ori n-am plîns la imnele și cîntările tale, profund mișcat de glasurile credincioșilor tăi, care sunau pînă departe. Ele pătrundeau în urechile mele și odată cu ele adevărul lor în inima mea. Mă cuprindea un sentiment de evlavie, îmi picura lacrimi, mă simțeam împăcat”. Iar Sfîntul Vasile cel Mare referindu-se la cîntarea bisericească ca fiind plină de încărcătură doctrinară spune: „Deoarece Duhul Sfînt a cunoscut neamul omnesc ca greu de condus spre virtute, și pe noi, ne-

socotind înclinarea spre viața virtuoasă din pricina plăcerii, ce face? A amestecat plăcerea cîntării în dogme, ca prin plăcerea și dulceața auzului să primim fără să ne dăm seama folosul cuvintelor, cum fac unii doctori înțelepți, care dînd unor bolnavi să bea medicamente foarte amare, ung buzele paharului de multe ori cu miere”. Același Sfînt Părinte se exprimă la fel de frumos prin cuvintele: „Cîntarea dă strălucire sîrbătorilor, produce înrîstarea cea după Dumnezeu, căci cîntarea e lucrul îngerilor e vietuirea cerească. tîmîie duhovnicească...”

Consider, că animat de gânduri ca acestea Prea Sfințitul Episcop Andrei al Alba-Iuliei a dat arhierescă binecuvîntare acestor cursuri, unde candidații și-au însușit cunoștințe de muzică religioasă, de catehism și de tipic. În urma examinării de către o comisie avîndu-l în frunte pe Prea Sfințitul Episcop Andrei, iar ca membri ai comisiei pe P.C. pr. director Vasile Stanciu, P.P. C.C. pr. prof. Dumitru Pinteau, Petru Stanciu de la Seminarul teologic din Cluj-Napoca și pe P.C. pr. consilier Petru Pleșa, candidații au dovedit că posedă cunoștințe absolut necesare pentru misiunea pe care o vor îndeplini. Sîntem bucurători să constatăm că o seamă de tineri au fost prezenți la aceste cursuri însușindu-și foarte bine noțiunile predate remarcînd din acest fapt dragostea tinerilor față de Biserica și față de cîntarea Bisericii.

Îl rugăm pe bunul Dumnezeu ca osteneala acestor misionari să fie pusă în slujba Sa și a Bisericii Sale ca și prin acestă toată suflarea să laude pe Domnul.

Pr. prof. Stanciu Petru

A renăscut „Astra Bihoreană”

Simbătă, 13 aprilie 1991, la Oradea a fost reactivat Despărțămîntul Bihor al Astei.

Adunarea generală s-a desfășurat în sala de festivități, a Bibliotecii județene din localitate, cu o participare numeroasă și reprezentativă pentru potențialul cultural al orașului care a găzduit debutul și „botezul” literar al Luceafărului poeziei românești, Mihai Eminescu.

În cuvîntele încărcate de preaplinul bucuriei pentru acest adevărat eveniment de cuget și simțire românească, domnii: Viorel Horj — consilier șef la Inspectoratul județean de cultură, Dr. Gheorghe Suciu — directorul Bibliotecii județene, Dr. Liviu Borcea, Dr. Blaga Mihoc, Dr. Aurel Rozor, Constantin Mălinaș, Alexandru Pop, Ioan Baba, Bujor Cucu, pr. Teodor Savu și doamna Lucia Cornea, referindu-se la tradițiile astrite bihorene, au exprimat unanim ideea că reactivarea Astei va contribui la în-

măncherea tuturor adevăraților valorii și forțe care activează în domeniul culturii, îndreptînd speranțele în menținerea și continuarea marilor împliniri românești, din cadrul spiritualității europene.

Neputînd participa la adunare, din cauza sănătății, P.S. Dr. Vasile Coman al Oradei, a transmis un cuvînt de încurajare, binecuvîntînd lucrarea Astei reînviată. Noul început de drum a fost binecuvîntat și de P.S. Ioan Mihăiță — vicarul Episcopiei Ortodoxe Române și este încurajat și de „cealaltă strană românească”, Biserica Unită.

În conducerea Despărțămîntului au fost aleși: Doctorul în istorie Liviu Borcea — președinte, muzograful Lucia Cosma — vicepreședinte, bibliotecarul Mircea Popa — secretar.

Din partea Consiliului Central de Conducere de la Sibiu, a participat prof. Nicolae Gastone — secretar I.

Cronica

Mitropolitul Dascăl

S-au împlinit anul acesta, la 1 iunie, cinci ani de la trecerea și intrarea în cele veșnice a I.P.S. Dr. Nicolae Mladin, an mulți mitropolit al Ardealului și slujitor și îndrumător neobosit, înzestrat cu har dumnezeiesc, al Bisericii românești transilvane și al culturii române.

Figură luminoasă a Bisericii, și reprezentant de seamă al vieții spirituale românești, mitropolitul Nicolae Mladin a fost, decenii de-a rîndul, o prezență vie în activitatea Bisericii, pe care a îndrumat-o în slujba valorilor perene ale credinței și ale neamului, cît și în dezbaterile de idei și în încurajarea valorilor adevărate. El a condus, cu autoritatea spiritualului său limpede și drept, timp de mai bine de două decenii ziarul *Telegraful român*, a fost unul din principalii însuflețitori ai revistelor bisericești, în primul rînd *Mitropolia Ardealului*, în care a semnat numeroase articole și studii în probleme teologice, ca și în chestiuni privind viața de toate zilele a Bisericii și a credincioșilor, a participat, cu înalta autoritate pe care i-o dădea limpezimea duhului și bogata sa cultură, la zbuțuita istorie a Ardealului în anii turburi ai războiului și după aceea, și a constituit, întotdeauna, un îndreptar și un exemplu pentru toți cei care se străduiau să mențină vie flacăra credinței și a integrității românești.

Mitropolitul Mladin a fost o prezență întotdeauna respectată în viața culturală a țării. Articolele și contribuțiile sale la ziare și reviste cum ar fi *Gîndirea*, *Cuvîntul*, *Universul*, cu deosebire *Țara* din Sibiu constituie și acum documente ale dăinuirii duhului românesc în Transilvania și în istoria europeană a vremurilor pe care le-a trăit și în care i-a ajutat pe semenii și credincioșii săi să trăiască, cu demnitate și dragoste și frică de Dumnezeu. Mitropolitul Nicolae Mladin a fost de asemenea unul din marii dascăli ai conștiinței românești și relațiile sale de strînsă prietenie cu principalele personalități ale vieții culturale transilvane și ro-

mânești ale timpului rămîn înscrise în istoria culturii neamului nostru. El a fost, astfel, prieten și colaborator, în activitatea lor publicistică și de îndrumători spiri- tuali, cu oameni ca Barbu Zevedei, Grigore Popa, V. Papilian, cu D.D. Roșca, I. Lupaș, Silviu Dragomir, O. Ghibu, Aurel Popa, Gheorghe Bulgăr. Mitropolitul Mladin a fost de asemenea un prieten și un îndrumător al tinerilor pe atunci studenți, în perioada de strămutare temporară a Universității din Cluj în Sibiu, și el a fost o figură respectată și iubită de membrii Cercului literar care au dus o atît de rodnică activitate de reînnoire și revalorificare a culturii românești în anii cețoși ai războiului și ocupației germane. Fără îndoială, exemplul și învățăturile sale au constituit sursa de lumină și dragoste creștină, de tărie în lupta cu vitregiile în anii de întunecare ai dictaturii comuniste, cînd figura și personalitatea mitropolitului Nicolae, au fost în continuare un reper al luptei spiritului și dreptății. Membrii Cercului Literar și cei care le-au împărtășit lupta culturală și care, în anii de mai tîrziu, au menținut dăinuirea valorilor culturale reprezentate și aparate de această mișcare de spiritualitate și cultură — Ștefan Augustin Doinaș, Ion Negoitescu, Radu Stancu, Ioanichie Olteanu, Ovidiu Cotruș, Wolf Aichelburg — au simțit întotdeauna alături de ei spiritul viu și mințea luminată a lui Nicolae Mladin.

Mitropolitul Ardealului a fost de asemenea un luminator al Bisericii și lucrarea sa, *Teologia morală*, constituie un adevărat monument al învățăturii creștine românești și universală. Exemplul vieții și activității duhovnicești, de dascăl și de om mare în adevăratul înțeles al cuvîntului, pe care îl constituie mitropolitul Mladin rămîne pentru toți cei care i-au cunoscut personalitatea și opera, pentru toți cei care recunosc dăinuirea spirituală românească.

Dr. Gheorghe Telea

„Astra Arădeană”

După Sibiu, Blaj, Orăștie, Năsăud, Dej, Oradea, iată că un nou despărțămînt al „Astei” își reia locul cuvenit, spre marea cîștig spiritual al venerabilei Asociațiuni, acum, la jubileul celor 130 de ani de la nașterea sa, în 1861.

Este vorba de orașul de pe malurile Mureșului, important centru de cultură românească, Aradul.

Adunarea generală de constituire a avut loc, vineri, 24 mai a.c., în sala de festivități a Liceului pedagogic „Dimitrie Ti-chindeal” din localitate și a fost onorată de prezența P.S. Timotei Sevcicu — episcopul Aradului și Hunedoarei, a P.S. Emilian Bîrdas — episcop-vicar, a domnilor Ion Cuzman — viceprefect al județului Arad, Titus Ghorghof — primarul municipiului, a scriitorului Gheorghe Schwartz — consilier șef al Inspectoratului județean de cultură, a domnului parlamentar Dan Ivan ș.a.

Din partea Consiliului Central de la Sibiu, au participat: prof. Dr. Victor Grecu — vicepreședin-

te, care a susținut comunicarea „Astra în lupta pentru Unire” și prof. Nicolae Gastone — secretar I, cu expunerea „Astra — Contemporana noastră”.

Adunarea a ales apoi, în unanimitate, Consiliul de conducere a Despărțămîntului, în următoarea componență: P.P.S.S. episcopii Timotei și Emilian — președinți de onoare, prof. Gheorghe Căpitan — președinte executiv, pr. Emil Roman — vicepreședinte (o remarcă apreciativă pentru prof. Căpitan și pr. Roman — însuflețitorii acestei reactivări), dl. Popici Ovidiu — secretar, pr. Nicolae Marcu și prof. Viorel Albu — dir. al Casei corpului didactic — membri.

S-a propus și adunarea a aprobat cu entuziasm, ca Acad. Caius Iacob — fiu al Aradului să fie cooptat ca membru de onoare al Despărțămîntului nou-înființat.

Fie ca exemplul Aradului și al celorlalte despărțămînte să fie urmat cît de curînd de toate fostele grupări administrative ale Asociațiunii.

Cronica

Primul Congres cu tema „RELIGIE-CULTURĂ-SOCIETATE” (București, Septembrie 1991)

Conferința Națională a Clerului din Biserica Ortodoxă Română, în ședința sa din 7—8 mai, a hotărît organizarea primului Congres cu tema *Religie-Cultură-Societate* la sfinșitul lunii septembrie a.c., la București. La congres sînt invitați, alături de teologi, specialiști din toate domeniile de activitate, care au tangență cu fenomenul religios în general și cu creștinismul în special (istorie, filozofie, arte, psihologie, pedagogie, sociologie, etnologie, medicină, viitorologie, politeologie, drept etc.). În comunicările prezentate se va urmări elementul religios în mod interdisciplinar, cu referiri la implicațiile sale în trecutul, prezentul și viitorul social și cultural, la influențele sale în modelarea și înnoirea personalității umane.

Cei ce doresc să participe vor comunica pînă cel mai tîrziu la 1 august a.c. la adresa: pr. Al. Stănculescu-Birda, 1521 Birda-Mehedint, menționînd în ofertă adresa exactă la care pot fi găsiți, titlurile științifice și locul de muncă. Vor anexa ofertei rezumatul comunicării dactilografiat în două exemplare, însoțit de o traducere într-o limbă de circulație, în vederea publicării.

Congresul se va desfășura pe parcursul a cel puțin două zile. Se speră că în cea de-a treia zi să se organizeze o excursie cu participanții la monumentele de artă creștină din București și împrejurimi. Orice sugestii privind tematica și organizarea congresului vor fi analizate cu atenție. Deocamdată, organizatorii nu au posibilitatea să suporte cheltuielile privind transportul, masa și cazarea participanților.

Relații suplimentare vor fi comunicate ulterior celor înscrși.

Comitetul de organizare

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. Serafim Făgărășanul, episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. Aurel Jivi, redactor adjunct; Pr. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu; Arhid. Ezechiel Oancea, tehnoredactor; Arhid. Achim Băcilă, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu